Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 150 (14170) | 1973 оной июниин 28, четверг | Сэн 2 мүнгэн

Л. И. БРЕЖНЕВ Ж. ПОМПИДУТАЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

ПАРИЖ. (ТАСС-ай тусхай корр.). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Франциин Республикын Президент Ж. Помпидутай Париж шадарай Рамбуйе ордон соо июниин 26-да хөөрэлдэбэ.

Совет-француз политическэ зүбшэлнүүдэй гуримай ёһоор, Л. И. Брежнев, Ж. Помпиду совет-француз харилсаануудые саашадань хүгжөөхэ асуудалнуудаар, тэрэшэлэн али алинайнгаа һонирходог уласхоорондын зарим асуудалнуудаар һанамжануудаа мэдэлсээ.

Хөөрэлдөөн таатай һайн оршон байдалда үнгэрөө.

Үдын хойно хөөрэлдөөн үргэлжэлүүлэгдэһэн байна.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нүхэр Л. И. Брежнев Франциин президент Ж. Помпидутай хөөрэлдэжэ байна.

Фототелеграфаар абтаһан зураг.

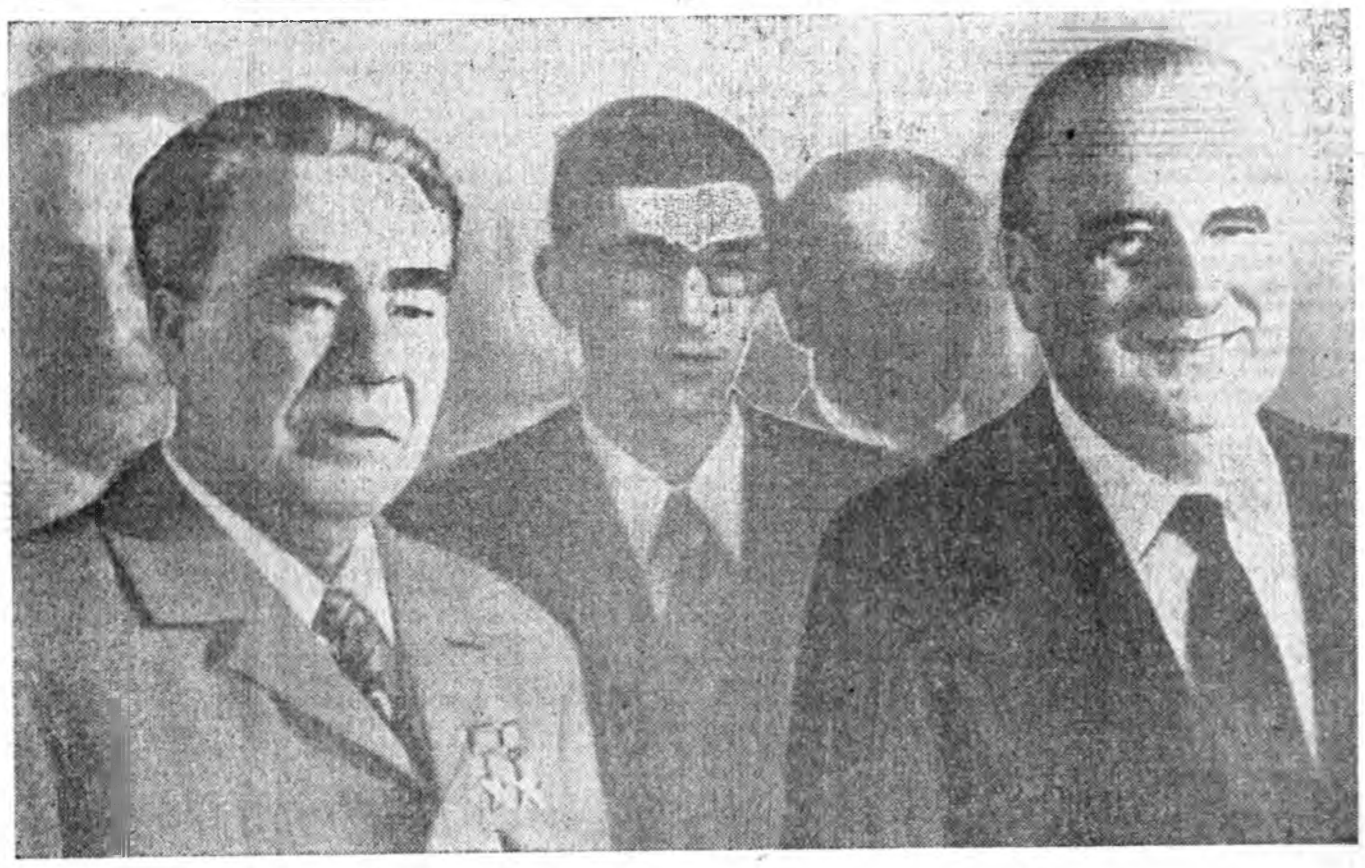

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ ЗОРЮУЛАГДАҺАН САЙЛАЛГА

ПАРИЖ. (ТАСС-ай тусхай корр.). Франциин Республикын Президент Ж. Помпиду Рамбуйе ордон соо июниин 26-да сайлалга хэжэ, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневые хүндэлөө. Совет талаһаа КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, гадаадын худалдаа наймаанай министр Н. С. Патоличев, гражданска авиациин министр Б. П. Бугаев, СССР-һээ Францида байдаг элшэн сайд С. В. Червоненко, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшанар Г. Э. Цуканов, А. М. Александров, А. И. Блатов, ТАСС-ай Генеральна директор Л. М. Замятин; Франциин талаһаа Премьер-Министр П. Месмер, гадаадын хэрэгүүдэй министр М. Жобер, соёлой хэрэгүүдэй министр М. Дрюоно, промышленна ба научна хүгжэлтын министр Ж. Шарбоннель, экономикын ба финансын министрэй дэргэдэхи гүрэнэй секретарь Ж.-Ф. Лека, республикын президентын канцеляриин генеральна секретарь Э. Балладюр, Франциин МИД-эй генеральна секретарь Ж. де Курсель, Франциһаа СССР-тэ байдаг элшэн сайд Ж. Вимоно сайлалга дээрэ байлсаа.

Сайлалга хани халуун оршон байдалда үнгэрһэн байна.

Ж. Помпиду, Л. И. Брежнев сайлалга дээрэ үгэ хэлээ.

Ж. ПОМПИДУГАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Господин хүндэтэ Генеральна секретарь!

Танай Парижда ерэһэн тухай мэдээсэлые бидэнэр һаналаа ханангяар, гайхалгүйгөөр угтаабди. Хамагай түрүүндэ, тогтоогдоһон харилсаагаа гүнзэгырүүлхын тулада Тантай хододоо баяртайгаар уулзаха байнаб, мүн манай правительствануудай хоорондохи харилсаан гүнзэгырхэ гэжэ би найданаб. Тиимэһээ һаналаа хананги байнагээшэб. Яахадаа гайханагүйбиб гэхэдэ, Францитай харилсаа холбоо байгуулгада бидэнэр шэнги ехэ удха шанар таанад олгохо байхат гэжэ би этигэнэб. Энэ харилсаа холбоо батаар тогтоожо байһанаа Европын, мүн дэлхэйн олониитын үмэнэ мүнөө үедэ һайнаар харуулхада, хэзээ хэзээнэйхиһээ таарамжатай.

Һаяхан эхилһэн хөөрэлдөөнүүднай минии хүлеэжэ байһан юумэндэ хүсэдөөр тааралдана. Эдэ уулзалганууд манай хоёр арадта, Европодо, бүхы эб найрамдалай хэрэгтэ үрэ ехэтэй байгаа гэжэ үшөө дахин лаблан харуулжа шадахабди гэжэ би этигэнэб.

Эгээл нимэһээ господин Леонид Брежневэй хүндэлэлдэ, Советскэ Союзай хүндэлэлдэ зорюулан, совет арадай зол хубиин түлөө, Франциин ба Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаанай түлөө духаряа үргэхые хүсэнэб!

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ господин Президент!

Хүндэтэ господинууд!

Нүхэд!

Танай орондо айлшалжа ерэхые уриһанайтнай түлөө, хани ёһоной амаршалгын ба Советскэ Союз, манай харилсаанууд тухай хэлэгдэһэн халуун үгэнүүдэй түлөө, господин Президент, Танда баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Тантай дахяад уулзажа байһандаа, бидэнэр баясанабди. Энэ жэлэй эхеэр Заславльда манай уулзалгын үедэ болоһон хөөрэлдөөн мүнөө үргэлжэлүүлэгдэхэ байна. Дээдэ тушаалтадай хоорондохи холбоо барисаан ба зүбшэлнүүд Советскэ Союзай ба Франциин хоорондохи мүнөөнэй харилсаануудай юрын үзэгдэл болоно. Эдэ харилсаа холбоон ба зүбшэлнүүд манай оронуудай үгэеэ ойлголсохо, харилсаа холбоо байгуулха хэрэгтэ шэнэ урмашал хододоол болоҗо үгэдэг.

Бүхы дэлхэй дээрэ угаа түргэн хүгжэлтын болоҗо байһан үедэ бидэнэр мүнөө уулзажа байнабди. Ниитын ондо ондоо байгуулалтатай олон гүрэнэй хоорондохи харилсаанууд заһаран һайжаржа ороо. Дэлхэйн үмэнэ табигдажа байһан эгээн лэ ехэ, эгээн лэ шухала асуудалнуудые шиидхэхэ арга замууд эдэбхитэйгээр бэдэрэгдэнэ. Энэ хадаа Европодо хамаадана. Энэ хадаа бүмбэрсэг дэлхэйн бусад районуудта хамаадана. Эгээн лэ шанга асуудалнуудай нэгые шиидхэжэ — Вьетнамда дайн байлдаа болиюулха, эб найрамдал һэргээн тогтоохо тухай хэлсээ баталжа шадаабди. Дүтын Зүүн зүгтэ гуримшуулга хэхэ шухала байһаниинь улам ехээр мэдэрэгдэдэг болоҗо байна.

Эдэ бүхы үзэгдэлнүүдтэ юрэнхы сэгнэлтэ үгэхые оролдоо гээшэ һаа, уласхоорондын харилсаануудай хүгжэлтэ шэнэ шатада гаража байна гээд хэлэжэ болоно. Һаяхан болотор уласхоорондын оршон байдалай юрэнхы шэнжэнь ямар байгааб гэхэдэ, «хүйтэн дайнай» үзэл бодол баримталагдадаг ба политика бэелүүлэгдэдэг байгаа һаа, мүнөө тад ондоо болоо. «Хүйтэн дайнай» үзэл бодолые зайсуулан дабахань бэрхэтэй байгаашье һаа, энэ хадаа хуушаржа, хойшоо гараһан ушар гэжэ тоолохо бүхы үндэһэн баримта бии. Хүн түрэлтэнэй ажабайдалдахи энэ аюултай түбэгтэй үеын хойшолонгуудые зайсуулхын тулада бага бэшэ юумэн хэгдээд байна даа. Хэсүү бэрхэтэй болоод байһан дэлхэй дээрэхи оршон байдал зайсуулагдаа. Бидэнэр шахардуу шанга аюултай байдалтай саг үеые алхан гараабди. Зүүн ба Баруун гүрэнүүдэй хоорондо амгалан ёһоной харилсаа, али алиндаа ашатай туһатай холбоо һайнаар байгуулжа орохо, ядерна дайнай аюулһаа хүн түрэлтэниие сүлөөлхэ хэрэг дүүргэжэ орохо бодото арга боломжо бии болоод байна.

Нимэ тобшололой зүйтэй байһыень Холбоото Штадуудта һаяхан манай айлшалжа ерэлгын дүнгүүд харуулна. Президент Никсонтэй бидэнэрэй таатай һайнаар һанамжануудаа мэдэлсэлгэ, Вашингтондо маанадай батлаһан хэлсээнүүд хоёр арадай, бүхы дэлхэй дээрэхи аюулгүй байдалай ба эб найрамдалай аша туһада тааруугаар Советскэ Союз США хоёрой хоорондохи харилсаа холбоо хүгжөөхэ замаар саашадаа дабшаха арга олгоно гэжэ этигэлтэйгээр хэлэжэ болохо байна.

Ядерна дай зайсуулха тухай Советскэ Союзай ба США-гай хоорондо һаяхан баталагдаһан хэлсээнэй удха шанарые тусгаар онсолон тэмдэглэхые хүсэнэб. Тэрэнэй удхань ямар бэ гэхэдэ, эдэ хоёр гүрэнэй хоорондо ядерна тулалдаае зайсуулхаһаа гадна, мүн бусад оронуудта ядерна дайнай аюулые нилээд ехээр бага болгожо үгэхэ байна. Эгээл имэһээ, манай гүнзэгы ехээр этигэжэ байһанай ёһоор, тус хэлсээн бүхы арадуудай шухала аша туһада тааралдана. Тиимэһээ тус хэлсээн дэлхэйн олониитын зүгһөө угаа ехэ һайшаалтайгаар угтагдаһан байна бшуу.

Бэе бэетээ зүбшэжэ, шахардуу шанга байдал буулгаруулхын, харилсаа холбоо тогтоохын ба эб найрамдал хангахын тулада өөһэдынгөө хүсэлэл оролдолгые зорюулһан Советскэ Союз ба Франциин хэһэн алхамуудай хаһа саг соогоо, үрэ ехэтэй байһаниинь мүнөө иимэ эрид хубилалтын болоҗо байһан үедэ илангаяа эли тодоор харагдана. Манай харилсаанууд һайн жэшээ болоҗо үгөө. Манай һанамжын ёһоор, улам бэхижэжэ байгаа совет-француз харилсаа холбоон энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха, ондо ондоо социалис байгуулалтатай томо гүрэнүүдэй хоорондо хани ёһоной хүршэ һайн харилсаа байгуулха һайн жэшээ болоҗо үгэдэг зангаагаа гээд эгээл эндэ, Парижда, онсолон тэмдэглэхые би хүсэнэб. Манай һанахада, арадуудые урмашуулан зоригжуулжа, амгалан тайбанаар ажаһууха найдамтай ба тогтууритай хараа зам нээжэ үгэхөөр таатай зохид һанамжануудай бии болохонь шухала.

Европын хэрэгүүдээр совет-француз үргэн харилсаа холбоон саашадаашье бэелүүлэгдэхэ зэргэтэй. Хэдэн хоногһоо нээгдэхэеэ байһан ниитэевропын зүблөөн мүнөө Европодохи политикада түрүүшын һуури эзэлнэ. Европын гүрэнүүдэй, США болон Канадын харюусалгатай түлөөлэгшэд Европын түүхэдэ анха түрүүн Хельсинкидэ суглархань. Энэ баримта бэеэрээ угаа ехэ удха шанартай. Зүгөөр гол юумэнь гэхэдэ, хабаадагшадынь манай түбиин сэрээдүй тэмшэ хаража үзэхэ, энхэ тайбанаар харилсаха эрхэ байдалда хамаатай гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаа хүгжөөхэ замуудые зүблөөн дээрэ хараалхаа байна. Энэ хадаа үнэхөөрөө түүхэтэ удха шанартай зорилго болоно. Тэрэниие шиидхэхэ гээшэ ямар удхатайб гэхэдэ, Европо тушаа шэнэ үгэнүүдые хэлэхэһээ гадна, харин уласхоорондын үргэн ехэ удха шанартай жэшээ харуулха хэрэгтэй. Манай һанамжын ёһоор, Европодохи аюулгүй байдалай шухала асуудалнуудаар Советскэ Союзай ба Франциин хараа бодолой дүтэрхы байһан ушар зүблөөнэй амжалта хангаха хэрэгтэ манай оронуудай саашанхи харилсаа байгуулха һайн нүхэсэл болоҗо үгэнэ. Дам саашадаа бүхы түби дээрэ амгалан ёһоной харилсаа холбоо эмхидхэхэ хэрэгтэ Советскэ Союз Франци хоёр гол үүргэ дүүргэжэ шадаха байна гэжэ бидэнэр этигэнэбди. Тиихэдэ, Советскэ Союзайшье, Франциншье өөһэдын ханинар ба союзнигуудтай байһаниинь һайнаар хараада абтаха байһаниинь ойлгосотой.

Францитай, француз арадтай хани ёһоной харилсаае Советскэ Союзай Коммунис парти, бүхы совет арад үндэрөөр сэгнэнэ. Политикын, экономикын, эрдэм ба соёлой талаар эдэ харилсаануудые хүгжөөлгэ Совет ороной гадаадын политическэ хараа шугамай шухалын шухала шэглэлнүүдэй нэгэн болоно. Францитай байгуулагдаһан харилсаануудта манай партиин XXIV съезд имээр хандаа, энэ хадаа Советскэ Союзай, уласхоорондын политикын гол асуудалнуудые хаража үзэһэн КПСС-эй ЦК-гай апрелиин Пленум дээрэ дахяад онсолон тэмдэглэгдээ.

Хүндэтэ господин Президент!

Мүнөөнэй уласхоорондын хүгжэлтын хэдэн шухала ушарнуудта Европодо, бүхы дэлхэйдэ тэдэнэй ямар удха шанартай байһые сэгнэлгэдэ мүнөө һанамжаяа мэдэлсэхэдээ, бидэнэр анхаралаа хандуулһан байнабди. Һанамжануудайнгаа нилээд дүтэрхы байһые бидэнэр урда мэтэ тэмдэглэбэбди. Совет-француз харилсаа холбооной бата бэхи, тогтууритай байһые тантай уулзалга ба хөөрэлдөөнүүд шэнээр лаблан гэршэлжэ үгэбэ. Дайнай хэсүү бэрхэтэй жэлнүүдтэ эхилэн бии болоһон, удаань хоёрдохёо улам һайжарһан манай оронуудай хоорондохи этигэлсэлгэ хадаа манай оронуудай арадуудай, Европодохи ба уласхоорондын аюулгүй байдалай аша туһада тааруугаар бэхижэжэ байһан этигэлсэлгэ болоно.

Франциин Республикын Президент господин Помпидугай элүүр мэндэ ябахын түлөө!

Совет-француз харилсаа холбооной хүгжэн гүнзэгырхын түлөө, СССР-эй ба Франциин арадуудай хоорондохи хани барисаанай түлөө!

Ж. Помпидугай, Л. Брежневэй үгэ хэлэжэ байхада, альга ташалганууд болоо.

БУРАССР 50 ЖЭЛ

АЛДАРТА ОЙН ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Хориһоо мэдээсэнэ

ҺАЙН ДҮНТЭЙ ГАРАА

Байгша ондо аймагай ажахынуудта эхэ хонидой 98 отара үбэлжэжэ гараба. Хонишод харюусалгатай хаһаяа муу бэшээр үнгэргэжэ шадаа гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Хонишодой дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй дүн согсологдобо. ...ын совхозой ахалагша хонишон Бато-Далай Цыденович ...ников харууһалжа байһан ... хониһоо 495 хурьга абаа ... гү, али 100 эхэ хониһоо 107,6 хурьга түлжэ, аймагай чемпионой ... нэрэ зэргэдэ хүртэбэ. ... бригадын хонишод абаһан ... социалис уялгаяа холо үлүүлэн ...гэжэ шадаа.

...Анаагай совхозой түрүү хонишод Галина Дубшановна Доржиева, Зоя Шоймполовна Жамсаранова гэгшэд зуун эхэ хонин бүриһөө 105 хурьга түлжүүлжэ, хоёрдохи-гурбадахи һуури эзэлээ. Энэл ажахын үнинэй малшан Норбо-Самба Жигжитович Бадмаев, Хориин совхозой ахалагша хонишон Карл Манхаевич Танганов болон бусад мүн лэ һайн үрэ дүн туйлажа шадаа.

Мүнөө үедэ аймагай совхозуудта 44.980 хурьган түлжүүлэгдэнэ. Үнгэрэгшэ жэлэйхиһээ 700 хурьгаар олон абтаһан болоно. Түл абалгаар дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Анаагай хонишод түрүү һуури эзэлбэ. Эндэхи хонишод зуун эхэ хонин бүриһөө 80 хурьга түлжүүлжэ абаа.

Хонишодой эгээл харюусалгатай хаһа — ноосо хайшалха хүдэлмэри үдэрһөө үдэртэ түргэн эршэдэжэ орожо захалба. Энэ шухала хүдэлмэриие Хориин совхоз аймаг доторoo түрүүлэн захалаа. Ажахынуудай гол баялигай нэгэн «сагаан алта» хуряаха ажалые үсөөхэн үдэрэй туршада һайн шанартайгаар үнгэргэжэ, гүрэндэ ноосо тушааха түсэб, даабаряа амжалтатайгаар дүүргэхэ гэһэн зорилго аймагай хонишод урдаа табинхай. Хориин хонишод түрэл республикынгаа алдарта 50 жэлэй ойн баярые нэрэтэй солотойгоор угтахаар шармайн ажаллана.

Д. ДОРЖИЕВ.

...УЖЫН ТУНГА НОГООНДО

...үрэндөө үхэрэй тарган мяхаар тушаажа, нэгэнтэ бэ... аймаг доторoo суурхаһан ...агай совхозой малшад зун үедэ һүрэг малаа Сагаан..., Мойһото, һэбэгтэ, Хөө... Майлын-Горхон, Мэгдэ... гэжэ ногоо элбэгтэй, тун ... уһатай хадын бэлшээ... адуулдаг юм. Мүнөө дээрээ дурсагдагша зуһалангуудта бүхыдөө 1000 гаран үхэр 8 гүүртэ болгогдон хубаарилагдаад, хадын бэлшээридэ ябуулагдажа байна.

Совхозой түрүү үхэршэдэй нэгэн, Байсын үбэрһөө Хөөмэй гэжэ газарта нүүжэ ерэһэн Зоя Степанова 144 үхэр адуулна. Тэрээнһээ тээ саанахана байрлаһан Иннокентий Белоусов баһал 144 хашараг харууһалжа байнхай. Мүнөө холын бэлшээридэ байһан малшад үхэр бүхэнэйнгөө шэгнүүрые сүүдхын дунда зэргээр 1.000 граммаар нэмээхээр хараалһан зорилгоёо сүм бэелүүлхын түлөө малаа һайнаар бэлшээхые оролдоно.

Д. НАЙДАНОВ,
хүдөө бэшэгшэ.

УРДЫНХИДААЛ АДЛИ САРЮУН ХҮНГЭН

Эрдэни шулуун элэхэ бүреэ үнгэ ородог гэдэгтэл, Базар Сыбикович Тулаев олон жэлэй туршада таһалгаряагүй түрэл «Восточные Саяны» колхоздоо луговодоор ажаллахадаа, үбһэ ногооной тогтууритай баян ургаса хуряадаг болоһон юм. Мүнөө энэ нүхэрнай дала наһанайнгаа дабаа дабабашье, урданайхидаал адли сарюун хүнгэн, шуран зандаа жэл бүри үбһэшэдэй звеное хүтэлбэрилжэ, даалгагдаһан сабшалангаа дошо дэгнүүдһээ, һөөг бургааһанһаа сэбэрлэдэг заншалтай.

Хабартаа сабшалангаа уһалжа дүүргэһээр, Базар Тулаев суугтаа ажалладаг нүхэдтэйгөө хамта һубаг, горхон дээгүүр хүүргэнүүдые шэнээр бариһан байна.

— Үбһэ хуряалгын хаһа ойр тожол байна. Мүнөө жэл бороотой байжа, сабшалангай ногоон яһала һайнаар ургажа, надхан унажа байна. Юрэдөө, энэ хүдэлмэреэ саг сооь эхилжэ, эмхитэйгээр үнгэргэбэл, ехэхэн үбһэ абахабди. Һаянай отделениимнай бригадирнууд үбһэ хуряалгынгаа машина, техникэ һайнаар заһабарилхын түлөө нилээд оролдожо байна. Энэнэшье һайшаалтай, юуб гэхэдэ, энэ талаар Бэшүүрэй аймагай ажахынуудай гаргаһан үүсхэл бидэниие уряалжа байна бшуу, — гэжэ Базар Сыбикович Тулаев баяртайгаар мэдүүлнэ.

И. ФЕДОРОВ,
«Саяан» газетын корреспондент.
Түнхэнэй аймаг.

Украинын таряашадай үүсхэл дэмжэнэбди

БИДЭШЬЕ ОРОЛДОХОБДИ

Бидэ—хүдөөгэй механизаторнууд «Таряашан» зэргэдээ хүрэмөөр ажаллахын тула бүхы шадабари, мэргэжэлээ гаргаха ёһотойбди. Абаһан социалис уялгаяа бодото дээрэнь дүүргэхэ арга боломжо манда гүйсэд бии. Газар тарялангаа эрхим һайнаар элдүүрилдэг, хэжэ байһан ажалдаа үнэн сэдьхэлһээ һаналаа табидаг механизаторнууд ямаршье уларилтай жэлдэ орооһо тарянай тогтууритай һайн ургаса хуряажа абадаг заншалтай. Урдаа табиһан зорилгоёо нэрэтэй солотойгоор дүүргэхын тула манай тракторно- тарян ажалай гурбадахи бригадын гэшүүд ехэ оролдодог гээшэ. Үнинэй дүй дүршэлтэй механизатор Епифан Потапович Баннов бригадые даагшаар 12 жэлэй туршада ажаллана. Манай мэдэлдэ гэнжэтэ 4, моортэ 6/ трактор болон хүдөө ажахын бусад оньһон машинанууд бии юм. Даажа абаһан оньһон түхеэрэлгэнүүдтэ гамтайгаар хандажа, хаһа сагтань заһабарилга хээд байбал, олон жэлнүүдтэ хүдэлгэжэ болоно гэжэ механизатор бүхэн энээниие һайн ойлгодог гээшэ. Нэгэ хэдэн үгөөр бригадынгаа ажал, хэрэг тухай тобшохоноор хөөрэжэ үгэхэ хүсэлэнтэйб.

Түсэбтэ табан жэлэй шиидхэхы, турбадахи жэлдэ манай коллектив 8487 центнер шэниисэ, 3488 центнер обёос, 40880 центнер кукурузын набша шамаа ургуулжа абаха даабаритай юм. Хараалһан түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ, Эхэ орондоо орооһо таряа бүри ехээр тушааха хараа зорилготойгоор энэ жэлэйнгээ хабарай тарилгые үнгэргэбэбди. Энэ шухала хүдэлмэриие богони хон болзорто агротехническэ заабариин ёһоор дүүргэхэ гэжэ бригадымнай гэшүүн бүхэн оролдожо гараба. Манай коллектив эртынгээ орооһото ургамалнуудые майн 2-то тарижа захалаад, энэ һарын 13-да тарижа дүүргэһэн юм. Байгша ондо бидэ 389 гектарта паар хахалха байһан һаа, энэнээ 472 гектарта хүргөөбди. Һайнаар элдүүрилэгдэһэн паар дээрэ тарилга хэбэл, орооһо тарянай ургасань жэшээгүй һайн байдаг гэжэ бидэ һайн ойлгонобди. Тиимэһээ паар хахалалгада манда дүй дүршэлтэй механизаторнууд ажаллажа гараа. Тарянай тогтууритай һайн ургаса абаха хэрэгтэ минеральна үтэгжүүлгэ ехэ нүлөө үзүүлдэг. Тариалан дээрээ минеральна үтэгжүүлгээ оруулха хүдэлмэреэ эмхи гуримтайгаар ябуулхые оролдонобди. 200 гектарта аммиачна уһан, 141 гектарта аммиачна селитрэ гектар бүридэ дунда зэргээр 2,5—2 центнер хэмжүүртэйгээр оруулагдаа.

Хабарай тарилгада һайн үрэ дүн туйлаһан механизаторнууд манда олон. Ажахын дүй дүршэлтэй механизаторнуудай нэгэн Иван Константинович Бабкин халаан бүриингөө даабарис холо үлүүлэн дүүргэжэ, суг хүдэлдэг нүхэдтөө ёһотой жэшээ харуулаа. Иван Константиновичай даадаг агрегат үсөөхэн үдэрэй туршада 311 гектарта тарилга һайн шанартайгаар хэжэ дүүргэбэ. Бригадымнай гэшүүд энэ шухала хүдэлмэриеэ дүүргэмсээрээ, тарялангайнгаа газар араата катогуудаар пягтаруулаа һэн.

Кукуруза ургуулагшад Георгий Баннов, Борис Баннов гэгшэд 146 гектарта борнойлго хоёр үдэрэй туршада хэжэ дүүргэбэ. Кукурузын эшын бултайжа захалаад байхада, хоёрдохёо борнойлоод, 5—6 хономсоор, «КРН-4,8» культиватораар зуруудай хоорондын элдүүрилгэ хэхэ зуураа, аммиачна уһа оруулхаар хараалнабди. Энэ хүдэлмэреэ 4—5 хоногой туршада дүүргэхээр хараалнабди.

Орооһо таряагаа түргэнөөр, гээлтэгүйгөөр хуряаха тухайгаа Украинын таряашад оронойнгоо механизаторнуудта мэдүүлбэ. Жэлһээ жэлдэ орооһо тарянай үндэр баян ургаса хуряажа абаха талаар тэндэхи механизаторнууд нилээд дүй дүршэлтэй болонхой гэжэ булта мэдээжэ гээшэ ааб даа. Херсонско областиин солото комбайнер, Социалис Ажалай хоёр дахин Герой Брага үнгэрэгшэ жэлдэ 11.640 центнер орооһо сохижо абаһан юм гэжэ газетэдэ уншаа һэм.

Түрүүшүүлэй онол арга дүй дүршэл өөһэдынгөө хүдэлмэридэ хэрэглэжэ, шадаал һаа, ехэ ургаса хуряажа абахын тула бидэ—Эхэ-Нугын механизаторнууд оролдохо уялгатайбди гэжэ хэлэхэ байнам. Украинын солото механизаторнуудай гаргаһан үүсхэлые һайшаан дэмжээд, түрэл республикынгаа тогтоһон ойн баярай таряа хуряалгые үсөөхэн үдэрэй туршада, эрхим шанартайгаар дүүргэе гэжэ республикынгаа бүхы комбайнернуудта хандаха хүсэлтэйб.

«СКД-5» комбайнда гурбадахи жэлээ хүдэлхэм. Таряа хуряалгада групповой арга хэрэглэхэдэ, зохисотой һайн. Нэгэ газарта хүдэлгэгдэжэ байһан 4—5 комбайнуудые тоһо түлишөөр хангаха, комбайнуудһаа орооһо шэрэхэ хүдэлмэри һураггүй хүнгэн болоҗо үгэнэ. Хэмнай ямараар хүдэлнэб гэжэ бултанда мэдээжэ болодог, хэһэн ажалаймнай шанаршье һайн байдаг.

Комбайнернууд тухай нэгэ хэдэн үгэ хөөрэжэ үгэмөөр гэжэ һананаб. Комбайн гээшэмнай хүдөө ажахын машинанууд сооһоо эгээл орёо техникэ болоно. Дүй дүршэлөөр бага, һаяхан училищи дүүргэжэ ерэһэн механизаторые гү, али хэдэн жэлдэ хүдэлһэн хүниие комбайнераар табихада, түрүүшын 2—3 жэлэй туршада ехэтэ ядалсадаг. Ямар таряа хайшан гэжэ сабшахада таарамжатайб, ямар газарта яажа оньһон түхеэрэлгэнүүдые тааруулхада һайн бэ гэжэ залуу комбайнер хүсэд мэдэдэггүй. Үгышье һаа, али нэгэ деталиинь буруугаар тааруулан хүдэлгэжэ комбайнаа эбдэхэ, удаан сагта заһабарилха ушар али тохёолдодог гээшэ. Дүй дүршэлтэй комбайнернуудай дуталдадаг дээрэһээ таряа хуряалгамнай унжагайрна гэжэ һанагшаб. Механизаторнуудые бэлдэдэг училищи, тусхай курснуудай хүтэлбэрилэгшэд һураггүй шадай комбайн шудалха, тэрээндэ дадалтай болохо хэрэгтэ гол анхаралаа табимаар болоо гэжэ хэлэхэ байнаб.

Таряа хуряалгын үе болотор бүхы комбайнуудаа һайнаар заһабарилжа, харюусалгатай ажалаа һайн шанартайгаар дүүргэхын тулада манай совхозой комбайнернууд оролдохо байна.

Ф. РЫЖКОВ,
Эхэ-Нугын совхозой комбайнер.
Хяагтын аймаг.

НУГАҺАНАЙ АШААР ЯМАР АСУУДАЛ ШИИДХЭГДЭЖЭ БОЛОХОБ?

СССР-эй ПТИЦЕПРОМОЙ АЖАХЫНУУДАЙ ДУНДА ЭРХИМ ГЭЖЭ ТООЛОГДОДОГ БУРЯАДАЙ КАБАНСКЫН СОВХОЗ ЖЭЛДЭЭ 20 МЯНГАН ЦЕНТНЕР НУГАҺАНАЙ МЯХА АБАДАГ ЮМ. НУГАҺАНАЙ НЭГЭ «БУЛЭ» БУРИҺӨӨ ЖЭЛДЭ 141 КИЛОГРАММ МЯХАН АБТАНА. НУГАҺАШАН БУХЭН ЖЭЛ БУРИ 15 МЯНГАН ТУХЭРИГЭЙ ПРОДУКЦИ ҮЙЛЭДБЭРИЛНЭ

ШИГАЕВО һуурииһаа саахануур нуур сахаригтан хотирно. Үни сагта энэнь урасхал байһан гэхэ. Хожомоо горхониинь гүйхэн боложо, эндэ сөөрэм тогтошоо. Хэдэн жэлэй урда тээ энэнь хоёр талаһаа, дундуураа боолтоор хаагдажа, налуу зүүн эрье дээрэнь зунай шэнэ байранууд бодхоогдоһон юм. Эндэнь мүнөө нугаһануудые тэжээн тарғалуулха цех эмхидхэгдэнхэй.

Шахан тарғалуулагдаһан шубуудай гүрэндэ тушаагдахаһаа урдахана бидэнэр эндэ хүрэжэ ерэһэн байгаабди. Нугаһанай энэ лагерь нүгөөдэ эрьеһээнь угаа һайханаар харагдаа. Эндэ хоёрхон лэ үнгэ обёорогдобо: нарһан тужын хара ногоон үнгэ, нугаһануудай — саһан мэтэ сагаан үнгэ нуурай эрьеэр һолонготобо.

— Эндэ хэды нугаһан бииб?

—25 мянган,—гэжэ совхозой нугаһанай ажахыда үнинэй ажаллажа ябаһан Лидия Ивановна Немогучева харюусаба. Тэрэ 13 жэлэй туршада нугаһанай дальбараануудые шахан тарғалуулжа ябана, тиимэһээ ажалаа һайса мэдэхэ хүн.—Газаа талаһаань харахада, энэмнай барагхан хэрэг гэжэ һанахаар: эдеэлүүлээд, уһалаад лэ байбал дүүрэ. Зүгөөр Валя Рыкова энээниие шамарлахал байха.

—Абаһаар бэлэхэн, хүнгэн гэжэ һанаа һэм. Зүгөөр энэ үйлэдбэритэй хүсэд танилсахада, энэ хэрэгтэ орёо нарин юумэн угаа олон байшоо! Жэшээнь, нугаһадые хайшан гэжэ харууһалхаб — хуурай газарта гү, али уһан дээрэ гү?

—Үнэхөөр яахадаа энэ нуур бүхыдөө хэрэглэгдэнэгүйб? Юундэ гансахан дундахи хаалта соонь нугаһад байлгагданаб? Гүйлдэжэ ябашаха байгаа гү? Тэндэтнай тойроод хайр шулуун, элдэб хорхой сохо, элдэб миинтэ тэжээл дүүрэн ха юм, — гэжэ шубуушанһаа асуубаб?

—Зай, зай,—хажуудахи нүхэрни хүхишэбэ.—Манай эндэхидшье тиигэжэ һанаһан байха. Теэд тэрэ буруу һүрөө—миинтэ тэжээлнай гарзын үүдэн байшоо: шэгнүүрээ балай нэмээхэгүй, нуурай амитадые бэдэрхэ гэжэ тэнхээгээ алдадаг байгаа ха юм.

Эндэ намда угаа һургаалтай юумэ хөөрэжэ үгөө, хожомынь совхозой директор А. И. Хмелев кабинет соогоо энээниие тоо, баримтануудаар элишэлэн харуулжа үгөө һэн.

Кабанскын шубуушад бусадай дүй дүршэлдэ анхаралтайгаар хандадаг, зүгөөр тэрэниие Байгал шадарайнгаа, өөһэдынгөө байдалда шалгажа үзөөгүй сагтаа хэрэглэдэггүй. Жэшээнь, нугаһанай дальбараануудые ехэ нуурта табиха гү, али үгы гү гэхэ талаар олон ондоогоор хэлсэһэн. Тэрэниие уридшалан шалгажа үзэхэ гэлсэгдээ. Туршалга хэгдэбэ: нэгэ бүлэг нугаһадые бишыхан сөөрэм соо байлгаад, нүгөөдүүлыень хуурай газарта тэжээгээ. Олонхи нугаһадынь дуран соогоо зайха, тамарха гуримаар харууһалагдажа байһан юм. Нугаһадые тушааха саг ерээ. Түрүүшын бүлэг, бишыхан хаамал уһан соо байлгагдаашань эгээл һайнаар тэнжээгдэжэ, 93 процентнь томо болгогдоо. Хуурай газарта байлгагдаһаниинь—80 процент шахуу, ехэ нуур соо дурандаа табигдаһаниинь — 78,4 процент томо болгогдоо.

Түрүүшын бүлэгтэ тэнжээгдэһэн нугаһан бүхэниинь 2.540 грамм татаһан, хоёрдохиинхи—1670, гурбадахиинхи—1626 грамм татаа. Бишыхан уһан соо байлгагдаашадайнь шэгнүүрээ килограммаар нэмээхэдэ, дунда зэргээр тэжээлэй 3,7 единицэ, хуурай газар дээрэ байгаашадынь — 5 шахуу, дурааараа ехэ уһанда байлгагдаһаниинь тэжээлэй 6,33 единицэ хэрэглэгдэһэн байгаа. Тиихэдэл совхозой мэргэжэлтэд яахадаа нугаһанай мяханай өөрынь үнэ сэн ехэб гэжэ ойлгоод, шубуудаа уһатай газарта — лагерьта тэжээдэг, харууһалдаг болоһон юм. Юуншье һаа, уһагүй тэрэниие орхижо болохогүй байба. Хэрбээ тиимэ нуурай дүтэ байгаагүй һаа, бишыхан сөөрэмүүдые байгуулха хэрэгтэй гэжэ кабанскынхид тоолоно. Юуб гэхэдэ, нугаһанай дальбараанууд 25—30 градус халуунда ядалдадаг, юумэ биратай эдихээ болижо, балай өөдэлдэггүй гээшэ.

БҮХЭЛИ ҮДЭРТӨӨ «баргажан» һалхин үлеэжэ, Шигаево тосхоной бүхы амитай юумэ соо үлеэхээр, хүлдөөхөөр ганирба. Энээниие шубууд хэр тэсэжэ гарабаб?

—Нугаһан юрэнхыдөө хүйтэнһөө балай айдаггүй,—гэжэ бригадир И. И. Гусев хэлээ.—Зүгөөр балай өөдэлдэггүй, ехэ тэжээл хэрэглэдэг. Бидэнэр мүнөө 75 мянган шубуу шахан тарғалуулаад байнабди. Тус бүридөө тэдэнь 2240 грамм татана. Түсэб—2100. Энэмнай гансахан шубуудые харууһалагшадай габьяа бэшэ. Нугаһанай дальбараанууд һайнууд, шэрхинүүд байгаа бшуу.

ҺАЙНУУД ШЭРХИ дальбараануудые Истомино һууринда гаргадаг заншалтай. Эндэмнай инкубаторто дальбараа гаргадаг цех бии.

Эндэ эхэ нугаһануудые шэлэн үлөөхэ асуудалые Кабанскын шубуушад нарин һайнаар шиидхэжэ шадаа. Түрүүшээр үүлтэргүй, ашаг шэмэ багатай нугаһад—юрэнхыдөө Сибириин болон украинын боро, пенинскэ үүлтэрэй нугаһануудай хоорондоһоо гараһанууд тэжээгдэгшэ һэн. Үүлтэр һайжаруулха хүдэлмэриие шэнээр захалһан жэшээтэй.

Совхоз СССР-эй Птицепромой харьяата ажахынуудай дунда түрүүлжэ ябана, олоһон дүй дүршэлөөрөө өөһэдөө хубаалдаха аргатай, тиигэбэшье хаана нэгэ газарта шэнэ юумэнэй тодороо гэжэ дуулдабал, Кабанскын түлөөлэгшэд тэрэниие «амталхаяа» ошоһон лэ байха.

—Шубуу үсхэбэрилхэ Бүхэсоюзна эрдэм шэнжэлэлгын институдһаа бельтцевскэ үүлтэрэй бүлэгэй «хуурай газарай» нугаһанай үндэгэ худалдажа абажа болохо гэжэ нэгэтэ дуулаһан байгаабди,—гэжэ совхозой парткомой секретарь Н. И. Фролов хөөрөө һэн.—Түлөөлэгшөө тиишэ ябуулаабди. Тэрэмнай гурба мянган үндэгэ асараа. Шубуушаднай тэдэнэй аяг аашые түргэнөөр таажа абаа һэн. Гурбан жэлэй үнгэрхэдэ, эхэ нугаһадай яһала һайн һүрэгтэй болгодоод байһан. Мүнөө эдэ нугаһад манай эндэхи эрхэ байдалда 6 һарын туршада дунда зэргээр 125 — 130 үндэгэ үгэнэ бшуу. Эрэ нугаһадынь дүрбэн килограмм хүрэтэр, эмэнүүдынь—3,3—3,6 килограмм татадаг.

Нэгэн доро шубуудые харууһалха технологи нарижуулагдан һайжаруулагдаһан, шэнэ технологи хэрэглэгдэдэг юм. Энэмнай өөрын илгаатай, энээн тухай Серафима Васильевна Филоноваһаа, манай «профессорһоо» һайнаар ондоо хүн хөөрэжэ үгэхэгүй...

Серафима Васильевна зохидоор, ойлгосотойгоор хөөрэжэ шадаха байшоо:

—1969 он хүрэтэр эхэ нугаһадай һүрэгые жэлдээ нэгэ удаа, июль һарын дальбараануудһаа бүридхэдэг байгаабди. Тиихэдээ дальбараанууд хабар эртэ, намар орой байра соо һайнаар түлжэдэг гэжэ мэдэгдээ. Тиигэжэ дальбараануудые дэгжээхэ болзор зургаа һараһаа юһэ һара хүрэтэр нэмээ бэлэй. Тиигэжэ эхэ нугаһадай һүрэгые май—июнь һарануудай, мүн августын дальбараануудһаа бүридхэдэг болоо һэмди. Энээнэй ашаар дальбараанууд мүнөө февраль һарада абтаад, эгээн һүүлэйхидынь октябрьда мяханай комбинадта тушаагдадаг болонхой. **Ингэжэ эхэ нугаһадай һүрэгые жэлдэ хоёр удаа бүридхэдэг болоһоной ашаар жэлэй туршада нугаһанай мяха абалга 40 процентээр дээшэлүүлэгдэһэн байха юм.** 1970 ондо (эхэ нугаһадай һүрэгые жэлдэ хоёр удаа бүридхэдэг болоһон жэлдэ) **эхэ нугаһан бариһөө 141 килограмм мяхан абтаа, урда жэлдэ тэрэнь минил 104 килограмм байһан юм.**

НИНА АНДРИАНОВНА Анохина айлшадай ерэхэдэ хододоо баярладаг. Эдэнэршье тэрэнэй хүтэлбэрилдэг инкубаторна станциие алгад гарадаггүй. Нина Андриановна—Буряадай габьяата зоотехник. Тэрэниие, мүн С. В. Филоновае үнэхөөр совхозой шубуунай ажахые эмхидхэгшэд гэжэ дэмы нэрлэдэггүй.

— Нина Андриановна, хайшан гээд танай станци нугаһанай дальбараа гаргадагаараа орон доторoo эгээн һайн амжалта туйлана гээшэб?—гэжэ ехээр гайханаб.

— Маанадта нюуса юумэн байхагүй. Бүхы юумэн хараатай. Зүгөөр бишыхан мэхэ хэрэглэдэг байхабди: жэшээнь, булад хайлуулагшадтал адли кислородоор үлеэхэ дүршэл хэрэглэгдэнэ. Тэрэниие инкубациин камера руу табигшабди. Энэ ушарта дальбараанууд хараата олоор абтадаг... — Нина Андриановна журналнуудай нэгыень абажа, һэхэжэ байһаар, хэрэгтэй тоонуудаа оложорхибо. — Энэ дүн хараад үзэе. Зургаадахи бүлэгэй Е. Т. Хасидаевагай харууһалгада табигдаһан үндэгэнүүдэй 70 процентнь дальбараа болодог байгаа. Кислород табихалаар, тэрэнь гэнтэ 8 процентээр дээшэлээ, инкубаци хэдэг болзорой һүүлдэ 100 үндэгэн бүриһөө 84 дальбараа абтаһан байба.

ДАЛЬБАРАА ДЭГЖЭЭДЭГ газартаа бусаябди. Бригадир И. И. Гусев дальбараануудые харууһалха зарим онсо өөрсэ зүйлнүүдтэй танилсуулба.

Нугаһанай дальбараануудай гарахаһаа 20 хоног урид тэдэниие абаха технологическа график зохёогдодог, мүн хубаарилжа оруулха байранууд бэлдэгдэдэг, тэрэниие хэдэн газар хубаадаг, сагаададаг, тэндэ дезинфекци хэгдэдэг. Нарай дальбараануудые абахаһаа урид байра соохи температура шалаһаа 20 сантиметр үндэртэ 25—26 градус дулаан байха ушартай.

10 үдэр болотор нугаһанай дальбараанууд олоороо байлгагдадаг: дүрбэлжэн метр бүридэ 30—40, секци бүридэ 300—400 хүртэдэг. Хойшодоо, дальбараануудай ургаха тума байрын дутамаг дээрэһээ һолоомоц дэбдихэртэй талмай дээрэ үдэрынь газаа гаргажа захалдагбди. Хүйтэнһөө тэдэ айдаггүй. Зүгөөр наранай туяа тэдэндэ ехэ хэрэгтэй.

Нугаһанай дальбараанууд угаа аймхайнууд, тиимэһээ һүниндөө электрын гэрэлые уһтарааадаггүйбди. Тиихэ зуураа хобоо соо эдеэ хододоо дүүрэн байлгахые оролдонобди. Тэдэндэ гол түлэб комбикормо эдюулэгдэдэг, дээрэнь үндэгэ, творог нэмэжэ үгэнэбди. Дүрбэ хоноод байхадань, эдеэндэнь үбһэнэй гурил, хилээмэнэй дрожжо, А ба Д витаминуудай зүйлнүүд үгтэжэ эхилнэ. 10-һаа 20 үдэр хүрэтэр нугаһанай дальбараанууд сүүдхэдэ 8 дахин эдеэлүүлэгдэнэ, харин 30 хонохо үеэр—6 дахин «столоводо» оруулагдана. Энэ үедэ боро эдеэндэ оруулагдажа, үндэгэн болон творогой орондо машиндагдаһан һү, минеральна зүйлнүүд, жэжэ хайр шулуун нэмэжэ үгтэнэ. Һара болохолоорнь гурбан удаа эдеэлүүлэгдэжэ эхилнэ.

Нугаһанай дальбараанууд дулаан байрада 25-һаа 40 хоноторoo байлгагдана. Зүгөөр энэнь жэлэй ямар саһаа дулдыдадаг юм. Һүүлээрнь тэдэниие зуһаланда нүүлгэнэ. Тэндэнь хүйтэн сагта орохо байра бии. Тэрэ байра соо һэлгэгдэдэггүй һолоомон дэбдихэр бэлдээтэй байдаг. Дальбараануудые үе-үе уһанда оруулдаг, уһаниинь бишыханаар хорёолоотой байдаг. 55—58 үдэрэй туршада дальбараанууд түсэбэй ёһоор хараалагдаһан шэгнүүрээ — 2,1 килограммаа хүсэдэг байха юм. Юрэнхыдөө тэдэнэр энэ үедэ 2,3—2.6 килограмм татадаг, бүхы дальбараануудай 91 процентнь томо болоһон байдаг.

...Юрэдөө совхозой нугаһа үсхэбэрилхэ ажахы хэр ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэгдэнэб гэжэ нэгэ хэдэн тобшолол хэхээр болоо гэжэ һанагдана. Энээниие совхозой директор А. И. Хмелев хэжэ үгэхэ.

БИДЭНЭР 1960 ОНДО 3750 центнер мяха абаһан байгаабди. Энэ тоое үе уеэрнь хубаарилжа үзэхэдэ, совхоздоо нугаһа үсхэбэрилхэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ гэһэн тобшолол хэгдээ бэлэй. Юуб гэхэдэ, совхоздо абтаһан элдэб зүйлэй мяханай табанай нэгэ хубинь шубуунда тудаһан юм. Юуб гэхэдэ, энэ үедэ нугаһад һаял абтажа байгаа бшуу. Тиимэһээ тэдэниие харууһалхада ашатай гэжэ ойлгогдоо һэн.

1964 онһоо Кабанскын совхоз тусхай шэглэлтэйгээр хүгжөөгдэдэг болоо. Гарзатайгаар гарадаг совхоз Зүүн Сибирь доторoo түрүү ажахы болоһон байна. **Үнгэрэгшэ жэлдэ 6 миллион түхэригэй продукци абтаа гэхэ гү, али хүдэлмэрилэгшэ бүхэндэ 6 мянган түхэриг шахуу хүртэбэ. Сэбэр олзонь 2 миллион түхэригтэ дүтэлжэ, тэрэнэй дүрбэнэй гурбан хубиие нугаһад үгөө. Мүнөө совхоз 26 мянган центнер мяха абана, тэрэнэй 20 мянган центнерынь нугаһанай мяхан, эгээн хямда сэнтэй мяхан. Нугаһанай шэгнүүрэй нэмэлтын центнер бүридэ 4—4,7 центнер тэжээлэй единицэ гаргашалагдана. Центнер продукци абалгада үнгэрэгшэ жэл 1,41 хүнэй ажалта үдэр хүртэһэн байна. Шубуунай шэгнүүрэй нэмэлтын центнер бүхэнэй өөрын үнэ сэн 74,46 түхэриг болоо, түсэбөөр 81 түхэриг хараалагданхай. Зүгөөр гүрэндэ тушааха сэнгынь центнерэй 165 түхэриг байха юм. Энэ һалбариин аша үрэ үгэлгэнь 100 процентһээ дээшэ гарана.**

...Нугаһанай дальбараануудые үлүү гаргаша хэнгүйгөөр дэгжээхын тула гахайн, хониной хуушан байранууд, һарабшанууд, зундаа — үнеэдэй байранууд хэрэглэгдэнэ. Даб дээрэ бага зэргэ оньһожоруулганууд хэрэглэгдэнэ, нютагай тэжээлэй зүйлнүүд хүсэдөөр ашаглагдана гэжэ хэлэлтэй. Эдэ бүгэдын хажуугаар тэжээлээ гамтайгаар гаргашалһанай ашаар хямда сэнтэй продукци абтана ха юм. Кабанскын совхозой саашанхи зам элеэр тодорхойлогдонхой: **юһэдэхи табан жэлэй эсэстэ адагынь 1.200 мянган нугаһанай дальбараа дэгжээжэ, гүрэндөө 26—27 мянган центнер нугаһанай мяха худалдаха һанаатайбди.** Тиигэжэ мүнөө үедэ совхозой бүхы һалбариһаа абтажа байһан мяханһаа ехэ мяхан тушаагдаха болоно бшуу.

Нугаһа үсхэбэрилгэ ажахын бусад һалбаринуудай дунда ямар зэргын һуури эзэлнэб гэһэн асуудал түрэнэ. Энээндэ нэгэл харюу үгэмөөр: нугаһа үсхэбэрилһэнэй ашаар малшанай өөһэдынгөө хүдэлмэри урагшатайгаар ябуулха, һаалиин мал һайжаруулха, Буряадай АССР дотор һү һаалгаар эгээн ехэ үрэ дүн туйлаха арга олгоһон байна. Кабанскынхид автономито республика доторoo эгээн түрүүлэн үнеэн бүриһөө жэлдэ 3 мянган килограмм һү һаадаг болоһон жэшээтэй.

БУСАХЫНГАА УРДА ТЭЭ партиин райкомой нэгэдэхи секретарь В. И. Титовто орожо, ажахынуудые тусхай шэглэлтэйгээр хүгжөөхэ замууд тухай, тэрэнэй совхозой экономикые бэхижүүлгэдэ ямар ехэ удха шанартай байһан тухай хөөрэлдөөгөө үргэлжэлүүлһэн байгааб.

— Кабанскын совхозой жэшээ хадаа, — гээд, райкомой секретарь хэлэбэ, — манай шэлэжэ абаһан замай зүб байһые элеэр харуулна. Мүнөө бүхы ажахынууднай ашаг олзо ехэтэйгээр хүдэлнэ, энэмнай тэдэниие тусхай шэглэлтэйгээр хүгжөөһэнэй үрэ дүн гээшэ.

Одоол үйлэдбэриие үргэлжэдэнь оньһожоруулха, түрүү технологи хэрэглэхэ, хүдэлмэрилэгшэдэй ажалые эрдэмэй үндэһөөр эмхидхэхэ, тэдэнэрэй мэргэжэлые дээшэлүүлхэ арга олдоо. Эдэ бүгэдэ хүдөө ажахын ургамалнуудай ургаса дээшэлүүлхэдэ, фермэнүүдэй ашаг үрэ ехэ болгоходо нүлөөлнэ бшуу.

Хүдэлмэрилэгшэдэй ажалай бүтээсэ дээшэлнэ. Урдахи табан жэлэйхидэ орходоо, үнгэрһэн табан жэлдэ ажалай бүтээсэ 55 процентээр ургаа. Мүнөө хоёр хүн урдань 3 хүнэй абажа байһан продукциин зэргэ юумэ хэнэ. Тарьялан болон фермын продукци ехэ боложо, гүрэндэ худалдагдадаг хэмжээнь ургаа. Тусхай шэглэлтэй болоһон табан жэлэй һүүлэй хоёр жэлые урдахи хоёр жэлэйхитэй сасуулжа үзэе. **Энэ үедэ «Шергинский» совхоздо гахайн мяхан 6,2 дахин ехэ, Кабанскын совхоздо нугаһанай мяхан 3,7 дахин, Байгалай совхоздо һүн 2 дахинһаа үлүү, Оймороой совхоздо хартаабха 7 дахин ехэ абтадаг болоо...**

Продукциин хэмжээнэй ехээр абтаха бүри өөрынь үнэ сэн доошолно гэжэ онсо тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Кабанскын аймагта автономито республикын совхозуудайхиһаа һү, үхэрэй болон гахайн мяхан 10—13 процент, хартаабха болон овощ 24—26 процент хямда сэнтэй байха юм. Нугаһанай мяханай өөрынь үнэ сэн Буряад ороной ажахынуудай дунда хямда байхаһаа гадна СССР-эй Птицепромой нугаһа үсхэбэрилдэг бүхы совхозуудайхиһаа хямда болоно бшуу.

КАБАНСКЫН АЙМАГАЙ хүдөөгэй ажалшадай үйлэдбэреэ тусхай шэглэлтэйгээр хүгжөөжэ байһан дүй дүршэлынь айхабтар ехэ аша туһатай. Иимэ хэмжээнүүд Буряад орон дотор эндэ түрүүшынхиеэ бэелүүлэгдэжэ, һайн үрэ дүн харуулаа, илангаяа нугаһа үсхэбэрилхэ талаар амжалтатай. Кабанскһаа энэ түрүү дүй дүршэлынь Эхэ ороной бусад ажахынууд болон районуудта таран ошоно.

А. ИСАЕВ,
манай тусхай корр.

Кабанскын аймаг, Буряадай АССР.
(**«Советская Россия» газетын 1973 оной июнинии 21-нэй номерһоо абтаба**).

Эршэтэ ажалай охин соогуур үдэр хоногууд үнгэрэн ошоно. Юһэдэхи табан жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхээр социалис уялга абажа байһан сагнай һаяхан шэнгеэр һанагдана. Тэрэ гэһээр хахад жэл шахуу үнгэршэбэ. Энэ саг соо манай «Гусиноозерская» шахтын хүдэлмэришэд ехэхэн ажал хэһэн, «галта шулуу» малтаха һара бүриингөө даабари үлүүлэн дүүргэдэг болоһон байха юм.

Минии даадаг бригадын проходчигууд гурбадахи шиидхэхы жэлэй даабари болзорһоонь урид дүүргэхээр социалис уялга абаһан юм. Уялгын дүүргэлтын түлөө хүдэлмэришэн бүхэн тэмсэнэ. Бидэнэр ажал хүдэлмэреэ саг соонь эхилхэ, оньһон түхеэрэлгэнүүдые бүтээсэ ехэтэйгээр ашаглаха гэжэ эрмэлзэнэбди. Манай проходчигуудай ажал хүдэлмэри оньһожоруулха хэрэгтэ оронойнмай эрдэмтэд ехэ анхарал табижа байдаг. Газар малтаха бүтээсэ ехэтэй комбайнуудые зохёоно. Бидэнэр мүнөө 4-П4 гэһэн маркын комбайнаар газар малтадаг болонхойбди. Байгша оной табан һара соо 1110 метр газар малтаха даабаритай юм аад, 1295 метр газар малтажа, даабаряа үлүүлэн дүүргэхэбди.

Б. С. Бальжиевай бригадын проходчигууд бидэнтэй мүрысэдэг юм. Эдэнэр хуушан түхэлэй 1-ПНБ-2 комбайнаар газар малтана. Таба һара соо 435 метр газар малтаха даабаритай юм һэн. Энэ даабаряа 12 процентээр үлүүлэн дүүргээ.

Бальжинима Санжиевич Бальжиев суута гараһаар үнинэй. Тэрэ ажал хэхэдээшье, эмхидхэхэдээшье бэрхэ юм. Энэ хүнэй гарта шэнэ комбайн дээшэлүүлэн, бүри һайнаар хүдэлхэ гэжэ эрмэлзэнэ. Жэшээлхэдэ, П. М. Петров, С. Н. Наумкин гэгшэд газарай хүрьһэ тэһэлхэ, газар малтадаг комбайн хүдэлгэхэ машинистын мэргэжэлнүүдые шудалһан юм. Алишье хүдэлмэри даалгажа үгэхэдэ, тэгшэ һайнаар хэдэг.

ИЮЛИИН ТҮСЭБӨӨР

баръюулаа һаа, ямар гайхамшаг амжалта туйлаха һэм гээд һанагшаб. Бальжиевай бригада хуушан комбайнаар газар малтаашье һаа, түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн лэ байдаг.

Энэ түрүү бригадын хүдэлмэришэдые мүрысөөндэ дуудаһан байнабди. Бидэнэр үдэр бүриингөө дүн согсолон гаргадаг болонхойбди. Үндэр бүтээсэ туйлаһан бригадануудай нэрэ соло «Сахилгаан хуудаһанда» бэшэгдэжэ, олоной анхаралда табигдадаг гээшэ. Һарын дүнгөөр илаһан бригадануудта дамжуулгын вымпел, мүнгэн шантайгаар баръюулагдана. Бидэнэр жэлэй эхинһээ энэ вымпел алдангүй абажа ябанабди. Бригадымнай гэшүүд июнь һара соо бүри габшагайгаар ажаллажа байна.

Минии даадаг бригадын проходчигууд мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлэн...

Июнь һарынгаа даабари болзорһоонь 5 хоногоор урид дүүргэжэ, Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойе ажалай бэлэгтэйгээр угтаха гэжэ уялга абаа һэмди. Энэ зорилгоёо арбан табан хоногоор уридшалан дүүргээ һэмди. Мүнөө июль һарын түсэб дүүргэнтэжэ байнабди.

Бидэнтэй мүрысэдэг Б. С. Бальжиевай бригадын проходчигууд мүн лэ июнь һарынгаа даабари болзорһоонь урид дүүргэхын тула тэмсэнэ. Манай урагшатайгаар хүдэлхэ тума нүүрһэн бүри ехээр малтагдаха болоно бшуу. Тиимэһээл бидэнэр ажалайнгаа эршые бишыхашье һуладхангүй хүдэлжэ байнабди.

М. БУРДУКОВСКИЙ,
проходчигуудай бригадир.

Табан жэлэй түрүүшүүл

ХОНИД ТАЛААР ХУШУУРНА

Үглөөнэй шүүдэртэй когоондо һүрэг хонид умбан бэлшэжэ, багахан һэбшээндэ аалиханаар хушууран ябанад. Шойен Найданович Намжилов хонидоо бага тогтоон татажа ябаад, амаржа һууха зуураа ажал тухайгаа хөөрэнэ.

— Сагай ошохонь түргэн лэ байна даа. Энээхэн гулгин урдагша Хэжэнгын голой уһандал. Хонишон болоһонһоомни хойшо мэнэ һая шэнги. Теэд аяар 16 жэл үнгэршэбэ. Өөрөө 61 наһатай боложо пенсидэ гарабаб, — гээд, юуншьеб тухай бодолгото болон һууна.

Нээрээшье ажалдаа шунан орожо хүдэлдэг хүнүүд сагай ошоһые оройдоо мэдэдэггүй гээшэ ха. 16 жэл. Энэмнай хэлэхэдэ бэлэн. Теэд энэ үе соо хэды ехэ ажал хэгдээ гээшэб! Янгинама хүйтэн үбэлэй, аяма халуун зунай, харалган хагсуу хабарай сагта үдэр бүхэндэл хонидой хойноһоо ябаһыень тоолоо бараха аалши?

Эгээл 16 жэлэй туршада нэгэшье жэл алгадгүй зуун эхэ хонин бүриһөө 100-һаа дээшэ хурьга абаһыень тоолохо болоо һаа, бүхэли ажахын һүрэгэй тухай болохо бэлэй. Тэдэниие хуу сугтлуулаа һаа, сохом энэ Хэжэнгын голые дүүрэтэр хушууран бэлшэжэ ябахал һэн. Хонидһоонь хайшалагдаһан нооһые гансата сугтлуулжа тээхэ болоо һаа, олохон автомашина хэрэгтэйл даа.

— Байгша ондо зуун эхэ хонин бүриһөө хэды хурьга абаа тээшэбта? — гээд асуухадам, Шойен Найданович хонид тээшээ эрьежэ хараад:

— Эдэл ябанал даа. 547 эхэ хонидтойбди. Тэдэнһээмнай 591 хурьгад абтаа һэн. Зуунһаа — 108 хурьган болоо. Зуун эхэ хонин бүриһөө 110 хурьга абаха һанаатай байһан зомди.., — гэжэ өөрынгөө туйлаһан дүнгөөр үшөөл сэдьхэлээ ханаагүй янзатай хэлэнэ.

Тиихэдээ энэ хонишон юһэдэхи табан жэлдэ бүхыдөө 2360 хурьга абажа түлжүүлхэ түсэбтэй аад, энэ үнгэрэгшэ гурбан жэл соо 1780 хурьга абаад байна. Саада тээнь үшөө хоёр жэл байна ха юм. Табан жэлэй даабариие дүрбэн жэл соо дүүргэхэ гүйсэд аргатай байна.

— Хурьгадтнай хэды шэнээн шэгнүүртэйгээр эхэһээ һалгаагдааб?

—Жиртэйл хурьган бүхэн 23—24 килограмм татаал даа. Бүри томохонуудынь 26—28 килограммшье болоо. Нэгэ хэды жэжэхэнүүдыень үшөө ехэ болохынь тула эхэтэйнь үлөөгөөбди,— гэнэ.

—Нооһон хэр гараха гэжэ һананат? — гээд асуубаб.

— Бараг гараха аабза. Нигээд һаяар хонидойнгоо нооһо хайшалуулхамнай. Хонин бүриһөө 4 килограмм нооһо абаха уялгатайбди. Тэрэнээ дүүргэхэл байхабди.

— Шойен Найданович мал хараһан ама тоһодохо гэжэ, ажалай түлөөһэ һайн абадаг бээзэт даа?

— Тэрээндэш гомдол үгы даа. Һайнаар хүдэлөөл һаа, мүнөөш хүнэй абаха салин ехэ болошоо ха юм. Гансахан нёдондо хурьга олоор абаһан, нооһо ехээр хайшалһанай түлөө ажалай һамэлтэ түлөөһэндэ 17 хурьга, 4 мянган түхэриг мүнгэ абаад, үшөө аймаг соогоо эрхимлэһэнэй түлөө мотоцикл шанда хүртөө һэм,—гэжэ тэрэ урмашан хөөрэнэ.

Нүхэр Намжилов гансахан хонидоо хараад лэ ябадаггүй. Мүн тэдэнэйнгээ үбэлдөө эдихэ үбһэ тэжээлые өөрөө сабшажа, хуряажа абадаг байха юм. Дажа абаһан сабшалангаа уһалаад, шэбхэжүүлээд, тэдэһээ жэл бүри 1000 гаран центнер үбһэ хуряадаг. Тиигэжэ өөрынгөө отарын хонидые тэжээлээр хангадаг, үшөө хүршэ хонишодто үгэжэ туһалдаг. Энэ жэлдэ залуу хонишон Шагдаржаб Бальжинимаевай харадаг 500 түлгэ хонидые өөрынгөө сабшаһан үбһөөр тэжээжэ ондо оруулалсаа.

— Зай, пенсидэ гараашье һаа, үшөөл хүдэлһөөр тээшэ гүт?—гэхэдэмни, уриханаар энеэбхилээд:

— Бэеынгээ барагтай хадань энээхэн юһэдэхи табан жэл соогоо дүүрэн хүдэлхэ һанаатайб. Табан жэлэй түсэбые дүрбэн жэлдэ дүүргэхэб гэжэ уялга абанхай хүн юмбиб,—гэжэ хэлэнэ.

Уданшьегүй үдын халуун шатажа, хонид Хэжэнгын голой эрьедэ дүтүүр һэрюун газар тээшэ хушууран хүргэжэ эхилбэ.

М. НАМЖИЛОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Хэжэнгын совхозой солото хонишон Ш. Н. Намжилов.

Ц. ЦЫРЕНЖАПОВАЙ фото.

ЖЭЛЭЙ ТУРША СОО ХҮНГЭН ИНДУСТРИИН 200 ҮЙЛЭДБЭРИ

1972 ондо манай орон дотор хүнгэн промышленностиин 200 шэнэ үйлэдбэри ашаглалгада үгтэһэн байна. Мүнөө эдэ шэнэ предприятинууд эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргажа, үргэн ниитэ улад зоной аша туһада табина. Түсэбтэ наймадахи табан жэлэй турша соо манай һалбарида 150 предприяти ашаглалгада оруулагдаа һэн гэжэ һануулха шухала.

Промышленна хүсэнүүдые үргэдхэһэнэй ашаар түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй түрүүшын хоёр жэлэй турша соо хүнгэн промышленностиин продукци үйлэдбэрилгэ 9,5 процентээр дээшэлһэн, ажалай бүтээсэ, 1970 онойхитой сасуулхада, 10,3 процентээр нэмэһэн байна.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй гол шухала зорилго—арадай байдал һайжаруулха асуудал шиидхэн, хүнгэн промышленностиин предприятинуудые шэнэдхэн һэльбэнэ, шэнэ техникээр хангана. Үндэр бүтээсэтэй шэнэ түхеэрэлгэ, түрүү технологи үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэнэ. Эд бараа, эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилгые ехэдхэхэ шухала эрхэ нүхэсэл болохо капитальна барилга улам үргэдэжэ байна. 1973 ондо манай һалбарида капитальна мүнгэ һомололгын түсэб 1 миллиард 653 миллион түхэриг болоно гэхэ гү, али 1972 онойхитой жэшэбэл, 19 процентээр нэмэхэ юм.

«БЛ-200» түхэлэй пневмомеханическа ээрэлгын машинанууд хэдэн жэлэй урда тээ текстильнэ промышленностьда нэбтэрүүлэгдэжэ эхилээ һэн. Мүнөө 3 мянга гаран иимэ машина бүд нэхэлгын промышленностьда хүдэлжэ байнхай. 100 шахуу предприяти утаһа ээрэлгын шэнэ технологи үйлэдбэридөө нэбтэрүүлжэ байһаар. Энэ түсэбтэ табан жэлэй һүүл багта 9 мянга гаран иимэ агрегадууд бүд нэхэлгын промышленностьда хүдэлхэ.

Түсэбтэ юһэдэхи табан жэлэй хоёр жэлэй турша соо бүд нэхэлгын промышленностьда 1 миллионһоо үлүү утаһа ээрэдэг ээрсэг, 1500 тухай нэхэлгын станок тодхогдон табигдаа. Бүд нэхэхэ, трикотаж гаргаха, гутал ба бусад эд бараа үйлэдбэрилхэ шэнэ хүсэнүүд ашаглалгада үгтэһэн байна. Предприятинуудай гурбанай нэгэ хубинь оньһожоруулагдаа.

Энэ жэлдэ 11.600 технологическа шэнэ түхеэрэлгэ тодхогдохо, 50 фабрика, 200 тухай цех оньһожоруулагдаха.

Продукциин; илангаяа хубсаһа хунарай, гуталай ба үргэн хэрэглэлэй бусад эд бараанай шанарыень һайжаруулха гээшэ ажахын-политическа гол шухала зорилгонуудай нэгэн болоно. Жэлдээ хүнгэн индустри 35 мянганһаа үлүү түхэлэй эдлэл хэрэгсэлнүүдые үйлэдбэрилэн гаргадаг.

Пумаажан, нооһон, торгон, улһан бүд нэхэлгын промышленностиин предприятинуудта үдэр бүри олон миллион метр элдэб янзын бүдүүд нэхэгдэнэ. Эдэнэй гурбанай нэгэ хубинь шэнэ түхэлэй юм. Жэл бүхэндэ гансал Ленинградтахи Вера Слуцкаягай нэрэмжэтэ ситец бүд нэхэдэг фабрикада 20 шэнэ бүд, 240 шэнэ зураг үйлэдбэридэ нэбтэрүүлэгдэдэг байна. Тус фабрикада нэхэгдэһэн бүдүүд дэлхэйн 26 орондо эльгээгдэнэ. Краснодарай камвольно-сэмбын комбинат жэлдээ 12 миллионһоо үлүү метр эрхим һайн шанартай бүд нэхэжэ гаргадаг. Тиихэдэ бүдүүдэйнь ассортиментын гурбанай гү, али дүрбэнэй нэгэ хубинь шэнэлэгдэдэг байна.

Тодорхойлон хэлэхэдэ, продукциин шанар һайжаруулха гээшэ оронойнмай хүнгэн индустриин бүхы предприятинуудай шиидхэхэ байһан гол зорилго мүн. Хүнгэн промышленностиин предприятинуудай шанарай гүрэнэй тэмдэг хүртэһэн продукцинуудые бүри ехээр үйлэдбэрилэн гаргана. 1973 оной түрүүшын гурба һарын турша соо Москвагай, Ленинградай, Киевэй, Львовой, мүн оронойнмай бусад хото городуудай промышленна предприятинуудай гаргаһан продукциин 150 гаран зүйлынь шанарай гүрэнэй тэмдэгтэ хүртэһэн байха юм.

Н. Н. ТАРАСОВ,
СССР-эй хүнгэн промышленностиин министр

(АПН).

ТҮРҮҮ ДУИ АУРШЭЛЭИ ХУУДАҺАН

Эрдэм бэлиг — эрхим баян

№ 4

АЖАЛАЙ ХЭШЭЭЛ ТУХАЙ

Һүүлэй жэлнүүдтэ арадай гэгээрэлэй зургаанууд, багшанарай коллективүүд ажалай һуралсалые һайжаруулхын тула, ерээдүйнгөө мэргэжэл зүбөөр шэлүүлжэ хүүгэдые һургахын тула яһала ехэ юумэ хэдэг болонги. Олон һургуулида мастерскойнууд шэнээр баригдана, зарим газарта хуушануудынь ургэдхэгдэнэ. Жэшээнь, һүүлэй хоёр жэлэй туршада 400 хүнэй һууритай мастерскойнууд баригдажа, 100 мянган түхэригэй хэрэгсэлнүүд абтаа. Багшанарай мэргэжэл дээшэлүүлдэг институдай дэргэдэ, мүн аймагай методическа кабинедүүдтэ эмхидхэгдэһэн элдэб курсануудта, семинарнуудта һуралсажа, ажалай хэшээлэй 250 багша бэлдэгдээ, мэргэжэлээ дээшэлүүлээ. Хүдөөгэй табяад һургуулида 3-дахи классай тракторист-машинистнүүд бэлдэгдэдэг болонхой.

Гүрэн түрын удха шанартай энэ хэмжээ ябуулга бэелүүлхэ хэрэгтэ партийна организаци, совет эмхи зургаанууд, предприятинууд, колхоз болон совхозууд ехэ туһа хүргэдэг. Жэшээнь, Загарайн аймагай Элхиин авто-заһабарилгын заводой коллектив Элхиин дунда һургуулиие шефтээ абаад, ажалай һуралсал һайнаар эмхидхэхэ хэрэгтэнь яһала һайн туһаламжа үзүүлдэг. Завод өөрынгөө зөөреэр тусхай гэр барижа, тэндэ 15 токарна, хуурайдалгын болон нүхэлэлгын хоёр станок тодхожо үгөө. Токариин мэргэжэл шудалуулхаар тусхай хүниие томилоо. Һуралсалай тэрэ байшан заводой нэгэ таһагынь мэтэ болонхой. Юундэб гэхэдэ, Элхиин һургуули дүүргэшэд 1-дэхи, 2-дохи разрядай токарь боложо гараад, заводой хүдэлмэришэд болоно бшуу.

Харин Мухар-Шэбэрэй аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз Мухар-Шэбэрэй дунда һургуулида хүдөө ажахын мэргэжэлтэдые бэлдэхэ хэрэгтэнь туһалдаг.

Ниислэл хотымнай зарим һургуулинуудай 4—8-дахи классуудта ажалай һуралсал һайнаар ябуулагдана. 52-дохи дунда һургуулида П. П. Будниковай хүтэлбэри доро ажалай һуралсалай мастерской хүмүүжүүлхы шанартайгаар шэмэглэгдэһэн. Эндэ һурагшад имагтал ажалай дадалтай болодог бэшэ, мүн зэр зэбсэгүүдтээ, материалда гамтайгаар хандажа, сэбэрээр ажаллажа һурадаг. Тиихэдэ 51-дэхи дунда һургуулиин багша С. А. Евланова бэрхэшүүлэй тоодо оронхой. Хүүгэдэй гараар һуралсалай дидактическа шанартай юумэ олоор хүүлээ. Хэшээлнүүдынь һонёор үнгэрдэг.

Гэбэшье Улаан-Үдын олохон һургуулида ажалай һуралсал хангалтагүйгөөр ябуулагдадаг. Техническэ ажалай һуралсалай мастерскойнууд, кабинедүүд шэнэ программын эрилтэдэ харюусамаар бэшэ. Тиимэһээ программын шэнэ бүлэгүүд (электротехникэ, юумэндэ никель шаралга, шудхалгын технологи г. м.) шудалагдангүй үлэнэ. Харин 9—10-дахи классуудта политехническэ практикум теориин ёһоор үзэгдөөд лэ дүүрэшэнэ.

Һургуулида хамаг юумэн хүмүүжүүлхы шанартай байха ёһотой гэлсэдэгбди. Тэрэ талаар һуралсалай мастерскойнуудшье һурагшадта хүмүүжүүлхы нүлөө үзүүлхэ ушартай. Ажалайнгаа газарые ариг сэбэрээр сахижа һураха, юумэндэ гамтайгаар хандаха—эдэ бүгэдэ ажалай хэшээлһээ эхитэй бшуу.

Зүгөөр зарим һургуулиин һуралсалай мастерскойнуудта ороходош, эмхи гуримгүй, муухай байдаг. Эндэ-тэндэнь эбдэрхэй зэбсэгүүд хэбтэхэ. Имэрхүү мастерской соо хүдэлхэдөө, һурагшад журамгүй байхаяа һанадаг.

КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэриин ёһоор, юһэдэхи табан жэлэй үедэ манай орондо бүгэдэ ниитын дунда һуралсалда оролго түгэсэхэ юм. Тиимэһээ дунда һургуули дүүргэжэ гарагшадай тоо һураггүй олошорхо юм. Тэдэнэй олонхинь үйлэдбэридэ хүдэлдэг болохо бшуу.

Тиимэһээ һурагшадта аттестат барюулхынгаа хажуугаар, ямар нэгэн мэргэжэл олгоһон үнэмшэлгэ ходо үгтэдэг болохо юм. Тиихын тула һургуулиин коллективүүд, арадай гэгээрэлэй зургаанууд ажалай һуралсалай шанарые һайжаруулхые оролдохо ёһотой.

Юрэдөө, дунда һургуули дүүргэжэ, аттестат хармаандаа хэжэрхёод, хаана орожо һурахаяашье, ямар ажалда хүдэлхэеэшье мэдэнгүй ябаха болоо һаа, одоол бирагүй гээшэ. Тиимэ һэн туладань багшанар түрэлхидтэй хамта хэн ямар мэргэжэл шэлээ һаа, таатай байхаб гэһэн асуудал элирүүлхэ болоно.

Мүнөө үедэ һургуулида тиимэ хүдэлмэри хэгдэдэг лэ даа. Теэд үшөөл дутагдалтай байха юм. Мэргэжэл тухай хөөрэлдөөн, лекци болоходоо, имагтал тэрэнэй ниитын удха шанар тухай, мүн юугээрээ һайн бэ гэжэ хэлэгдээд үнгэршэдэг. Жэшээнь, шоферой мэргэжэл арадай ажахыда угаа хэрэгтэй гэжэ мэдээд лэ, уг удхыень үхибүүд ойлгоогүй байдаг.

Энэ, тэрэ мэргэжэл ниитэдэ ямар туһатайб гэжэ ойлгуулха шухала юм ааб даа. Зүгөөр яагаад һайн мэргэжэлтэ болохо ёһотойб гэжэ ойлгуулха хэрэгтэй. Гадна ямар мэргэжэлдэ ямар эрилтэ табигдадаг бэ, хэн тэрээндэ зохихоб гэжэ хэлэхэ юм ааб даа. Шофёр, тракторист болохын тула һонор шэхэн, хурса нюдэн, түргэн гүйдэг ухаан хэрэгтэй ха юм. Юрэдөө, наһанайнгаа мэргэжэл шэлэхэдээ, залуу хүн тэрээндээ тон харюусалгатайгаар хандаха ёһотой даа.

Мэргэжэл шэлэлгын талаар хүмүүжүүлгын хүдэлмэри ябуулхань городто орёошог байдаг. Улаан-Үдын горсоведэй гүйсэдкомой арадай гэгээрэлэй таһаг ажалай һуралсалай асуудалда мүртэй анхарал хандуулнагүй. Олон һургуули ажалай һуралсалай талаар материальна үндэһэгүй. Гансахан һургуули өөрынгөө хүсөөр материальна үндэһэ бии болгожо, тэрэнээ бэхижүүлжэ шадахагүй.

Тиимэ дээрэһээ Москва, Свердловск, Украина болон бусад нютагуудай дүршэлые халан абажа, ахамад классуудай ажалай һуралсалай хэрэгые нэгэ газарһаа хүтэлбэрилдэг, материальна нэгэ үндэһэтэй болгохыень арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдые, партийна болон совет эмхи зургаануудые уряалха байнаб. Жэшээнь, Советскэ районой һургуулинууд һуралсал-үйлэдбэриин хамтын комбинадтай байха. Тиихэдээ тиимэ комбинат районой томо предприяти шадар бии болгогдоно ааб даа. Тэрэнэй түхеэрэлгэшье һайн байха, ажалай һуралсалшье урагшатайгаар ябахал. Тиимэ комбинадта элдэб мэргэжэлтэдые бэлдэхэ арга олдохо.

Ф. ДАРМАЕВ,
ИУУ-гай ажалай һуралсалай кабинедые даагша.

ҺУРГАГША ТУХАЙ ГУРБАН ҮГЭ

Хүүгэдэй политехническэ һуралсалда, элдэб шадабари олгуулха хэрэгтэ физикэ, хими гэхэ мэтын хэшээлнүүд угаа ехэ үүргэтэй гээшэ ааб даа. Тиимэһээ эдэ предмедүүдые һайнаар зааха асуудал угаа шухала.

Ахын аймагай Орлигой дунда һургуулиин үнинэй багша А. Ш. Аюшеева хими заадаг. Химиин нюуса, эди шэдиие һурагшадтаа һайнаар ойлгуулхын тула нилээн оролдодог.

Һургуулиингаа партийна эхин эмхиин секретарь нүхэр Аюшеева нүхэдтөө эрилтэ табихынгаа хажуугаар, өөрынгөө ажалые нарин нягтаар хинадаг заншалтай. Тиимэһээ тэрэнэй предмедээр «хоёрые» абадаг һурагша үгы шахуу юм.

Д. ДУГАРОВ,
манай хүдөө бэшэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: А. Ш. Аюшеева.

ШАБИНАРНАЙ ХАТУУЖАНА

Бага наһанһаань эдиршүүлые ажалда дадхааха гээшэ коммунис хүмүүжүүлгын эгээл яһала эрилтэнүүдэй нэгэн. Марксизм-ленинизмын үндэһэ һуури табигшад политехническэ һуралсалда онсо анхарал хандуулдаг байгаа.

Һуралсалай жэлэй ябажа байха үедэ һурагшадые ажалда дүршүүлхэ аргануудай нэгэн гэхэдэ, тусхай хэшээлнүүд юм даа. Зүгөөр ажалай хэшээл политехническэ һуралсалай зорилго гансаараа бэелүүлжэ шадахагүй. Ушар тиимэһээ хүдөөгэй һургуулинуудта үйлэдбэриин бригаданууд эмхидхэгдэдэг болоһон байгаа. Тиимэ бригадануудта хүдэлһэн хүбүүд түрэл совхоздоо, колхоздоо ехэ туһа хүргэдэг.

Мүн городойшье һургуулинуудай ахамад классуудай һурагшад зунайнгаа амаралтые ниитэдэ туһатайгаар үнгэрөөдэг болохо гэжэ шиидэһэн байгаа. Городой һургуулиин һурагшад хүдөөдэ ажалладаг үетэнһөө юугээрээ дутуу юм? Юугээршье бэшэ!..

Улаан-Үдын 12-дохи һургуулиин ахамад классууд жэл бүри зунайнгаа амаралтын хугасаа ажал хэжэ үнгэргэдэг юм. Жэшээнь, урзанда Бэшүүрэй аймагай «Рассвет» совхоздо 15 гектар талмайда кузику тарижа ургуулаад, намарые бэшэ ургаса хуряажа, хаба сагта тушаагаа һэмди. Нёдондо Улаан-Үдын аймагта хүдэлөө.

Мүнөө жэлдэ мүн лэ Улаан-Үдын аймагай «Искра» колхозой газар дээрэ арбан табан гектар талмай даажа абаад, кузику тарихаяа юһэдэхи классайхид гараба. 25 кузику һуулгажа, тэрээнээ һалуури, үтэгжүүлгэ хэжэ хахалаа. Июль соо юһэдэхи «бэзэшнигүүд» ошохо юм. Хуряалгын үедэ булта хамһажа, ургасаяа хуряахабди.

—Городой үхибүүд ажал хэжэ үзөөгүй зон гээшэ ааб даа. Тэдэтнай хэр ядалданаб? Хоёр-гурба хоноод лэ, оройдоол һурниилдашана гү?—гэжэ хүнүүд һонирходог.

Юун гэжэ харюусалтайб? Хүндэ ажал хэжэ үзөөгүй гэжэ үнэн ааб даа. Куузику тариха гээшэ хүшэрхэн ажал ха юм даа. Тиигэбэшье эдиршүүл шадалаараа, минии һанахада, угаа дуратайгаар хүдэлдэг.

Эдиршүүл гээшэмнай эсэбэшье, һүүлдэ сайгаа уужа эдеэлхэдээ, эсэнхэйгээ «гээжэрхидэг» зон ха юм.

Бидэ ажал амаралта хоёрыень тэнсүүлхэ гэжэ оролдодогбди. Наранай шанга болоодүй байхада, поли дээрээ хүдэлөөд, аяма халуун болохолоорнь, һурагшадаа амаруулдагбди. Амарха гээшэмнай нюргаяа тэниилгэжэ хэбтэхэ бэшэ, харин ном уншажа, шатар, даам наадажа, элдэб хөөрэлдөө үүсхэжэ, сагаа һонёор үнгэргэхэ гэһэн удхатай. Гадна волейбол, баскетбол, теннис гэжэ байха.

Юрэдөө, ажал хэжэ, альгаяа холоходоо, манай шабинарай махабада хатуужадаг. Мүн тэдэнэй абари зангынышье хатуужалтай боложо, хилээмэнэй сэн мэдэжэ һурадаг. Өөһэдөө ажал хэжэ, альгаяа холоходоо, шабинарнай ажалша хүниие хүндэлжэ һурана бшуу.

Тиимэһээ үйлэдбэриин бригадануудай хүмүүжүүлхы үүргэ угаа ехэ. Тэрэнэй нүлөө илангаяа городой һургуулинуудай хүмүүжүүлхы хэрэгтэ сэгнэшэгүй гэжэ һанахаар.

Е. МИХАХАНОВА,
Улаан-Үдын 12-дохи һургуулиин багша.

25 ЖЭЛЭЙ ТУРШАДА

Бата Жалсанович Бирбаев мүнөө 25 жэл ажаллажа байна. Эдэ жэлнүүдынь ехэл һонирхолтойгоор, арад зондоо туһатайгаар үнгэрөө.

Аяар 25 жэлэй саада тээ эдирхэн хүбүүн Бата өөрынгөө ажалай намтарай хуудаһые МТС-тэ хүдэлжэ нээһэн юм.

— Шадалтайхан хүбүүн байна, — гэжэ МТС-эй директор байһан Жалсан Сыренович Тулуев Батын ажаллахые хараад хэлэһэн юм гэхэ. МТС-тэ слесареэршье, гагнууршанааршье, токарёоршье хүбүүн хүдэлжэ үзөө.

Дайнай һая дүүрэөд байһан үе. Сүлөөгүй саг. Хэрбээ һэлгэхэ хүнэй үгы байбал, Бата хоёрдохишье халаанда арсангүй хүдэлдэг байгаа. «Би комсомол хүнби. Тиимэһээ хэдышье хүшэр хүндэ сагай тохёолдоходо, ажалай хэдышье ехэ байхада, би урагшаал зүдхэхэ ёһотойб», — гэжэ хүбүүн бододог һэн. Ажалай һайн амжалтануудые туйлаһанайнгаа түлөө хүндэлэлэй грамотаар нэгэтэ суглаан дээрэ шагнагдаба. «Намайе... юунэй түлөө?» — гэжэ ойлгожо ядан, Бата тээлмэрдэн алдаа һэн. Улайшаһан нюуртай Бата президиумэй столдо дүтэлбэ ха.

— Шамайе, эгээл залуу хүниие тусгаар амаршалнабди! — гээд, МТС-эй замполит грамотыень барюулха зуураа, гарыень шангаар адхаа бэлэй. Зал соо альга ташалган наяршаба.

— Һайн даа! Үшөө һайнаар хүдэлхэб, — гэжэ хүбүүн сэдьхэлээ хүдэлгэн хэлээ һэн. Тэрэ гэһээр тоо томшогүй олон грамотануудта хүртэжэл ябаа юм.

Нэгэтэ Бата Жалсановичые партиин райкомдо дуудаба.

— Таниие ажалай багша болгожо, дунда һургуулида эльгээхэ гэһэн һанамжа бии. Һуугты, һуугты! Та дүй дүршэлтэйт, ажалай һайн багша болохот, — гэжэ секретарь хэлэбэ. Үхибүүдтэй хүдэлжэ шадаха гэжэ райкомойшье, аймоногойшье хүтэлбэрилэгшэд һайн мэдэһэн байгаа.

— Үнэхөөрөөшье, Бата Жалсанович Толтойн дунда һургуулида юһэдэхи жэлээ эрхимээр хүдэлжэ байна. Ямар комисси шалганаб, хэн дүй дүршэл бэдэржэ ерэнэб, тэдэнэр Бата Жалсановичта заатагүй ородог. Багша өөрынгөө хэжэ байһан юумэнтэй танилсуулдаг.

Бухы һурагшад Бата Жалсановичта дуратай, тэрэниие ехээр хүндэлдэг.

— Хүбүүд, ажалдаа ябая,— гэлдэн, булта сүүмхээ үргэлөөд, мастерской тээшээ, ажалайнгаа хэшээлдэ ехэл дуратайгаар гүйлдэшэдэг. Тэндэнь эмхитэй, гуримтай. Ямар нэгэн завод соо орошобоб гэжэ һанахаар. Һурагша бүхэн өөрынгөө һууритай, ажалтай. Шанга шангаар хашхаралдангүй, дэмы гүйлдэнгүй, анирагүйхэнөөр, шунангяар ажалладаг. Тэдэнэр өөһэдөө хэрэгтэй юумэнүүдээ бүтээдэг. Хазуур, алха, гар хюрөө, харуул гэхэ мэтын зүйлнүүдые ямаршье классай һурагша ядамаггүй хэдэг. Һурагшадынь жэл ерэхэ бүри шадабарияа нарижуулдаг, аймагай болон республикын һурагшадай бүтээлнүүдэй выставкэнүүдтэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг юм. Бата Жалсанович хэшээлэй үедэ эдирхэн уран гартанайнгаа ажалые анхаралтайгаар ажаглажа, хаража, зүбшөөл заабари үгэдэг.

Мүнөө үедэ хүүгэд «Алган анзаһа» бүтээхэ гэжэ туршажа байна.

—Хоёр зуугаад элдэб хубиһаа анзаһан бүтэхэ юм, — гэжэ багшань хөөрэнэ. Эгээл орёо, хүндэ хүдэлмэринень Молонов Валера, Тарялшинов Саша хоёр хэнэ. Эдэ хүбүүд бүришье уран гартай хоёр.

— Эдэнэршни 15 жэлэй стажтай слесарьһээ дутахагүй, — гэжэ багша хүбүүдээ магтадаг. Зүгөөр эдээниие би һургааб гэжэ нэгэшье хэлэхэгүй.

Энэ жэлдэ үхибүүд ехэхэн юумэ хэжэ һураа: папье-машегээр В. И. Ленинэй сээжэ хүрэг бүтээжэ байна. Баһа алюминеэр Ленинэй дүрэ зурагуудые олоор хэнхэй.

— Ажабайдалые ажал гоёодог, ажал хэжэ һураагүй хүн —хүн бэшэ, — гэжэ багшань шабинартаа хэлэдэг юм. Үнэхөөрөөшье, гансал эрдэмдэ һуража, толгой соогоо ойлгоһон юумэеэ ажабайдалдаа хэрэглэжэ шадахагүй һаа, ямар зон болохтойб? Илангаяа мүнөө сагай эрилтын ондоо болоод байхада, бидэ ажалда дуратай, эрдэмэй талаар хатуужаһан хүнүүдые хүмүүжүүлхэ ёһотойбди.

Республикын выставкэдэ табигдаһан «Домогто броневигынь» СССР-эй Арадай ажахын туйлалтануудые харуулдаг выставкэдэ эльгээгдээ һэн.

Дүршэлтэй багшын хүтэлбэри доро үхибүүд өөһэдынгөө гараар элдэб юумэнүүдые дархалжа, зохёожо, бүтээжэ байдаг.

Бирбаев Бата Жалсанович оролдосотой бэрхээр хүдэлдэг байһанайнгаа түлөө «РСФСР-эй арадай гэгээрэлэй отличник» гэһэн тэмдэгээр шагнагданхай.

Юрэдөө, Бата Жалсановичай сай уужа, гэртээ намжархан һууххыень харахагүйт. Юуб гэхэдэ, һургуулидаа ехэ ажалтай, ходо сүлөөгүй ябадаг. Хажуугаарнь ниитын ажал гэжэ байха. Баһа «Буряад үнэн», «Саяан» гэжэ газетэнүүдэй штатнабэшэ корреспондент юм. Тэдээндэ саг хэрэгтэй. Багшанарай профсоюзай райкомой гэшүүнээр, һургуулиин парторганизациин секретаряар хэды дахин һунгагдаһан байха. Бата Жалсанович Москвада ажалай һуралсалай асуудалаар бүхэсоюзна түрүүшын конференциин хүдэлмэридэ хабаадалсаа юм.

Олоной дунда хүндэтэй, урагшаа һанаатай, даруу зантай коммунист хүн иимэл байха ёһотой бээз? Б. Ж. Бирбаевые алишье талаһаань абажа харабал, тиимэл хүн юм даа. Ажалаар бурьялһан жэлнүүдынь азатайшье байгаа даа. Теэд ажалда дурлаһан хүнэйхи ондоо байха арганьгүй юм ааб-за.

С. СОТНИКОВА,
Түнхэнэй аймагай Толтойн дунда һургуулиин буряад хэлэнэй багша.

Баатар БАТОЕВ

АЖАЛ—ТЭМСЭЛ

Үлгэн дэлхэй,
Үргэн юртэмсын дундуур
Хүтэлжэ н[...]айе
Хүн болгоһон эсэгым
Һургаал нангин юм.

Дэлгэр сэдьхэлтэй
Эсэгэм намаяа
Һургахадаа,
Дэлхэй дайдын
Дээжэ шэмэгынь —ажал

Гэжэ заягаа.
Хүн түрэлтэнэй
Хүндэтэй үүргэнь,
баялигынь

Хүдэлмэри гээ.
Ажалай баатарай

Алдар соло үндэр гээ.
Хүдэлмэриин хүн
Гэжэ байхагүй,
Хүнэй хүдэлмэри
Гэжэ бии.

Хүдэлмэришэн хүниие
Хүсэн гээ һаань,
Хүдэлмэриин хүбшэргэйе
Тэмсэл гэдэг.

Эршэтэ ажалай дуун
Эрхим һайхан гэгдэдэг.

ТРАКТОРИСТНУУДЫЕ БЭЛДЭНЭ

Захааминай аймагай Михайловкын дунда һургуулида трактористнуудые бэлдэдэг болоһоор хэдэн жэл болоод байна. Һүүлэй хоёр жэлэй туршада 50 гаран трактористнууд бэлдэгдээ. Олонхинь тэндэхи ажахынуудта хүдэлдэг, бэрхэ мэргэжэлтэд болонхой.

— Эдиршүүл, илангаяа хүбүүд тракторай онһо яһала дуратайгаар шудалдаг,— гэжэ трактор жолоодолгын инструктор Геннадий Эрдынеевич Нимаев хөөрэнэ.

Үнэхөөрөөшье, үйлэдбэриин һуралсалай хэшээлэй болоод байхада тудажа, юһэдэхи классай хүбүүдэй трактортай «носолдохые» хараабди. Хүбүүд тракторай дотор бэеын деталь бүхэниие һайн мэдэхэ байһанаа харуулаа.

С. ФИЛИППОВ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Захааминай аймагай Михайловкын дунда һургуулиин 9-дэхи классай хүбүүд практическа хэшээлдэ.

(Март соо буулгаһан зураг).

„ХЭҺЭН ЮУМЭШНИ ХЭРЭГТЭЙЛ!"

[...]ряадай багшанарай инсти[...] ажалай һуралсалай ка[...] соо ороходом, хүүгэдэй [...] бүтэһэн элдэб эд, хэрэг[...]үүд анхаралыемни татаба. [...]тэйгөөр хүлзэжэ байһан [...] дүрсые Кабанскын дун[да] һургуулиин нэгэ һурагша [...]ой үндэһөөр хээ юм ха. [...]эдэ хуһанай үндэһэ зоро[...]илэжэ хэһэн бүргэд шу[...] мэнэ ниидэхээ байһан[...] Тэрэниие Улаан-Үдын 52-[дохи] һургуулиин һурагшад [...]й хэшээлдэ бүтээгээ. Бу[...] үндэһэн хубсаһан, дарха[...]үйл, түмэр түдэгоор бү[...] юумэнүүд — бултыень [...]жэ барахагүйш.

[...]эн юумэнэйнгээ нигэжэ [...] сэгнэлтэдэ хүртэн, рес[публи]канска выставкэһээ дам[...] ИУУ-гай тусхай кабинет [...]эшээ болгогдон үзэмжэдэ [...]ай байна гэжэ мэдээ һаа, [...] бүришье шуналтай боло[...]. Теэд багшанарынь тэ[...] мэдүүлдэг юм гү, али [...] бү мэдэе. Мэдүүлдэг [...] һаа, эрхим юм ааб даа.

Юундэ нигэжэ һэжэглэнгеэр бэшэнэбши гэхэдэ, заримдаа ямар эдлэлэйнгээ, ямар юумэнүүдэйнгээ республиканска выставкэдэ табигдажа, дипломдо хүртэһые үхибүүдэй мэдэнгүй байха ушар дайралдадаг. Манай һургуулиһаа ямар юумэ шэлэгдээб гэжэ имагтал ажалай һуралсалай багша, директор, завуч гурбан мэдээд лэ үнгэрдэг...

Эхин классай ажалай һуралсалай программын ёһоор үхибүүд нилээд олон юумэндэ һураха ёһотой юм. Жэшээнь, 1-дэхи классайхид шагтаяа хадажа, жэжэ-жожо юумэ оёжо, пластилинээр, хатуу саарһаар юу хээ хэжэ һураха зэргэтэй.

Ажалай хэшээлдэ элдэб материал хэрэгтэй болодог. Тэдэнэй дунда сабуун оролсоно. Сабуугаар юумэ нялажа һурахын тула яһала ехэ оролдолго хэрэгтэй. Хатуу саарһа сабуун хоёрые хэрэглэн, нэгэ бишыхан хайрсагханиие хэхын тула 1—2-дохиин һурагшад нилээн зууралдажа бүтээдэг. Хайрсагайнгаа саарһанда барзайтар сабуу түрхихэһөө гадна, хамаг хубсаһаяа будажархиха жэшээтэй.

Биирэ хэрэглэн, сабуугаа багаханаар түрхижэ һурабал, үхибүүн хубсаһаяа нарилхаһаа гадна, юумэндээ гамтайгаар хандадаг болохо бэшэ аал? Бэрхэ багшанар энээндэ анхаралаа хандуулдаг.

Гэбэшье илангаяа хүбүүд нарила нарилаһаар байтараа, ойлгомторгүй костюмайнгаа хормойдо гү, али үмдэндөө сабуу дуһаажархёод лэ, гэртэхиндээ зэмэ үүлдэг ааб даа.

Жэшээнь, минии зээ хүбүүн 3-дахи класста һурадаг. Саг үргэлжэ шахуу сабуугаар хубсаһаа будаад лэ ерэдэг байба. Нэгэтэ хэшээлһээ бусахадаа, нигэжэ тэрэ мэдүүлбэ гээшэ:

— Намда бүд абажа үгэгты. Фартук оёхомнай...

Бүдшье абтаба. Ажалай хэшээлдэ тэрэ бүдөө эсхэжэ, заапан оёжо эхилээ. Гэртээ бусахадаа, заапанайнгаа захые барагсаан шахуу эмхирһэн байгаа һэн. Зайн галай гэрэлдэ үдэшэндөө һуужа, ехэл оролдосотойгоор тэрэнээ оёбо. Хэншье тэрээндэ хамһалсаагүй, оролсоогүй, һургуулидаа эсхэһэн, мелээр тэмдэглэһэн ёһоороо оёхо юм. Гансал ооһор хадаха үлэбэ. Тэрэнээ бэлэн болгоод, удаадахи хэшээлдээ заапанаа абаашажа, ооһороо хадаад, багшадаа харуулхадань, «дүрбэ» гэһэн сэгнэлтэ табяа.

Юундэшьеб гэртээ бүтээһэн юумэндэнь багша доогуур сэгнэлтэ табидаг зантай. Класстаа мууханшье юумэ хэбэлнь, бараг сэгнэлтэ табижархидаг. Гэртэхиниинь үхибүүдтээ хамһалсадаг гэжэ зарим багшанар юундэшьеб муу һанаархадаг. Энэ юун дээрэһээ болоноб гэхэдэ, багшанар бухы түрэлхидэйнгөө абари зангые, хүүгэдээ хүмүүжүүлдэг заншалые мэдэдэггүй, мэдэхэ гэжэ оролдодоггүй гээшэ ааб даа.

Тэрэшье — тэрэ. Зүгөөр һайса оролдожо оёһон тэрэ заапаниинь ном, дэбтэрнүүдээрнь хадагалаатай хэбтэдэг. Ажалайнь хэшээлдэ тэрэниие үмдэхүүлхэгүй һаа, ямар зорилгоор оюулааб гэһэн асуудал табигдаха болоно. Ажалай хэшээлдэ хэһэн юумэнүүдни хүндэ гү, али өөртэмни хэрэгтэй гэжэ үхибүүн мэдэрхэ хэрэгтэй бэшэ гү? Юрэдөө, хүндэ хэрэгтэй юумэ хэнэб гэжэ мэдэрээгүй һаа, ажалай һуралсалай хүмүүжүүлгын үүргэ бага болохо бэшэ аал?

Ажалай һуралсалай багшанарай курсануудта, семинарнуудта энэ асуудал табигдаха ёһотой гэжэ һанагдана. Һургуулиин хүтэлбэрилэгшэдшье ажалай хэшээлые тоожо, тэрээндэ орожо, багшанарта туһатай зүбшөөл үгэхэ аргатай. Илангаяа эхин классуудай ажалай хэшээл ямараар үнгэрнэб, хүүгэдэй хэһэн юумэндэ ямар сэгнэлтэ үгтэнэб гэжэ шалгаха хэрэгтэйл даа.

«Хэһэн юумэншни хэрэгтэй. Хүндэ хэрэгтэй юумэ хэнэб гэжэ һайнаар хэхэеэ оролдо» гэһэн мэдэрэл үхибүүдтэ хүмүүжүүлхэ гээшэ эгээл шухала бэшэ аал?

Ц. ДОНДОГОЙ.

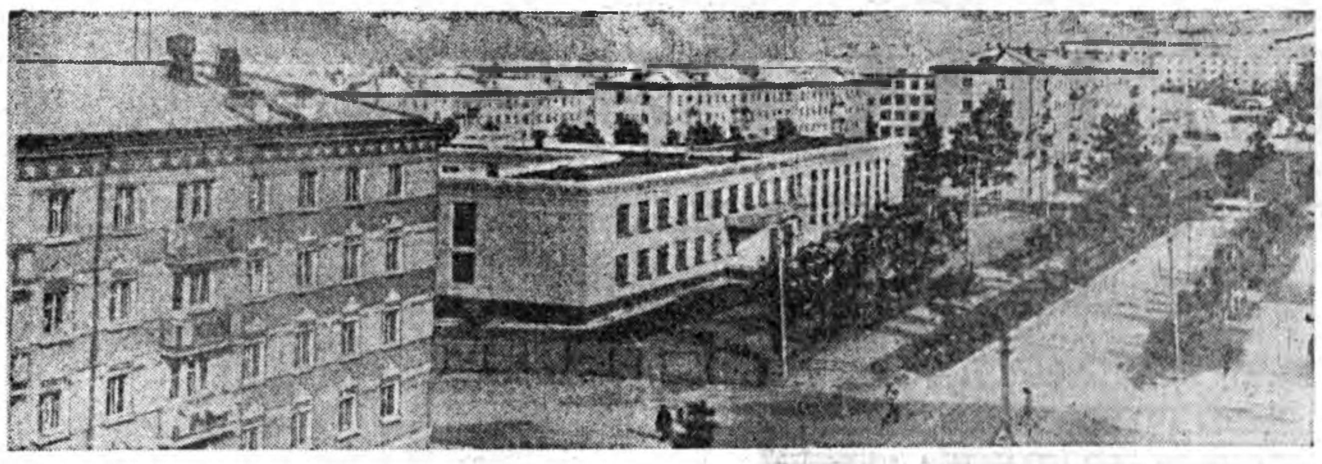

Улаан-Удын Железнодорож но район.

Номой таг

ЯМАР МЭРГЭЖЭЛ ШЭЛЭХЭБШИ?

Наймадахи класс дүүргэхэа байхадаа, залуу хүн юһэдэхидэ һураха гүб, али техникумдэ орохо гүб гэжэ бодожо эхилдэг гээшэ ааб даа. Али нэгэн гэбэл, үдэшын һургуулида һураад хүдэлхэб гэжэ бододог.

Мэргэжэл шэлэхэ хэрэгтэнь һурагшадта имагтал түрэлхид хабаадаха бэшэ, мүн һургуули туһалха ёһотой.

«Һургуули ба мэргэжэл шэлэлгэ» гэһэн согсолбори соо һонин юумэнүүд бии. Мэргэжэлээ зүбөөр шэлүүлжэ һургахын тула һурагшадай дунда ямар хүдэлмэри ябуулхаб гэһэн асуудалда харюу үгтэнэ. Һурагшадай абари зангые шэнжэлхэ гээшэ мэргэжэл шэлүүлхэ хэрэгтэ туһатай. Мэргэжэл зүбөөр шэлүүлхэ талаар ямар хөөрэлдөө үнгэргэжэ болохоб гэһэн асуудалда һайн харюу үгтэнхэй. Арадай ажахын ямар һалбарида мэргэжэлтэд олоор хэрэгтэйб гэжэ хүүгэдэй дунда ойлгуулламжын хүдэлмэри ябуулжа болоно.

Тиихэдэ **«Мир профессий и увлечений»** гэһэн ном бии. Тэрэмнай ямар зорилготойб гэхэдэ, олон мэргэжэлэй удха шанарые эдир уншагшадта мэдүүлхэ. Дэлхэй дээрэ мянгаад жэлэй саана бии болоһон мэргэжэлнүүд тухай һонёор хэлээтэй. Жэшээнь, таряашанай, барилгашанай, саад таригшын, уран зураашын, багшын, үһэ заһагшын мэргэжэл мүнхэ бэшэ гү? Тиихэдэ шэнэ үе сагаймнай бии болгоһон мэргэжэлнүүдтэ анхарал ехээр хандуулагдаа. Хүдөөгэй механизатор, тепловозой машинист, абяанһаа хурдаар ниидэдэг самолёдой лётчик — имэ мэргэжэлнүүд урдандаа үгы байгаа ха юм.

Мүн «шууягүй, обёорогдосогүй» мэргэжэл тухай хөөрэһэн бүхэли бүлэг бии.

Эхэ ороноо хамгаалагшадта олон хуудаһан зорюулагдаа. Сэрэгэй журналистнар мүнөөнэй сэрэгшэдэй орёо ажал тухай һонёор бэшэһэн байна.

«Имагтал романтика бэшэ» гэһэн бүлэг яһала һонин. Гоё һайхан мэргэжэл тухай авторнууд хөөрэнэ. Артистын алдар соло һайхан. Зүгөөр ямар оролдолго гаргажа, хэды ехээр хүлэрхэ хэрэгтэйб!

«Хэрбээ залуушуул шададаг, наһатайшуул хүсэ хүрэдэг һаа...» гэһэн оньһон үгэ олон жэлдэ хүнэй хэлэнһээ һаладаггүй. Эдиршүүлэй мэргэжэл шэлэхэ хэрэгтэ туһалха гээшэ орёо асуудал. Бүлэ, һургуули, ниитэ зон — бүлта туһалха зэргэтэй. Гэбэшье залуу хүн өөрөө ехэ харюусалгатайб гэжэ ойлгохо ёһотой бшуу.

Т. М. Афанасьевагай бэшэһэн **«Ранняя ориентация или поздний самоанализ?»** гэжэ брошюра соо мэргэжэл шэлэлгын арга боломжонууд, һургаал тухай хэлэгдэнэ.

XVII зуун жэлдэ Ород ороҥдо оройдоо хоёр зуун мэргэжэл байһан. Харин мүнөө үедэ дэлхэй дээрэ дүшэ мянган мэргэжэл тоологдоно. Манай арадай ажахыда эгээл ехээр хэрэгтэй болодог ерэн дүрбэн мэргэжэл тухай, тэрээндэ яагаад һураха тухай, мүн ямар арга боломжотойб, салин хүлһэниинь ямар бэ гэһэн асуудалда харюу олохын тула **«Мэргэжэл тухай богонёор»** гэһэн согсолбори уншахые дурадханабди.

«Хүдэлмэришэдэй мэргэжэл тухай справочник» гэһэн ном сооһоо эдир уншагшад олон юумэ мэдэжэ абаха юм.

«Ажабайдалай путёвко» (авторынь — В. Краснов) гэһэн брошюра соо хүдөө ажахын мэргэжэл тухай хэлэгдэнэ. Тэрээн соо имэ бүлэгүүд бии: хүдөөгэй механизатор, малшадай мэргэжэл, эдеэ буйлуулдаг хүдөөгэй комбинадта хэрэгтэй мэргэжэлнүүд, соёлой хүдэлмэрилэгшэд.

Эдэ номууд Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй байшангай библиотекын таг дээрэ бии болонхой. Эдэниие абажа уншахыень багшанарта, түгэлхидтэ, һурагшадта дурадханабди.

О. ТАРМАХАНОВА,
Гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдэй байшангай библиотекые даагша.

ХАРИ ХЭЛЭНЭЙ БАГШЫН БАЯР

Англи хэлэнэй багша Галина Васильевна Кузьминова Улаан-Үдэ хотын нэгэдэхи һургуулида арба гаран жэлэй туршада хүдэлнэ. Дүй дүршэлтэй багшын хэшээл мүнөө үеын эрилтэдэ харюусаһан үндэр хэмжээндэ үнгэрдэг юм. Һурагша бүхэн хари хэлэ шудалха дуратайгаар хүмүүжүүлэгдэнэ. Тиимэһээ нэгэшье һурагша хэшээлһээ таһардаггүй, бултадаа оролдосо ехэтэйгээр номоо үзэдэг.

Нэгэдэхи һургуулиин арбадахи класс дүүргэгшэдэй олонхидынь англи хэлэ һайн мэдэхэ байһанаа харуулжа, шалгалтын болходо эрхим сэгнэлтэ абадаг байна.

Энэшье жэлдэ энэ заншалаа алдаагүй олохон һурагшад англи хэлэ һайнаар шудална. Һурагша Сергей Сланский эрхим гэһэн сэгнэлтэ абажа, багшаяа баясуулаа. Имэ һурагшад тус һургуулида олон байгаа ааб даа.

Арбадахи классай һурагшадай һүүлшын шалгалта дүүрэз. Олохон жэлэй туршада оролдожо, ажабайдалай богоһо алхаһан эдиршүүлэйнгээ дунда һургуули дүүргэһэнэй баярай найр дээрэ ерэһэн англи хэлэнэй багша Галина Васильевна Кузьминова игэжэ хэлээ:

— Англи хэлэн хаанашье ябахадатнай, ямаршье орондо ошоходотнай, хэрэгтэй болохо. Энээниие һайнаар ойлгожо, энэ хэлэ һайнаар шудалжа гараһандатнай баяртайб.

О. МЕРКУЛОВ.

СПОРТ — СПОРТ — СПОРТ

ҺҮҮЛЭЙ ДҮН

Мүрысөөнэй таблица хадаа али командын хэдыдэхи һуури эзэлжэ ябаһан тухай мэдээсэл һэн тула футболистнуудай наадаанай толи болоно. Тиимэһээ уншагша бүхэн энэ таблицатай танилсахадаа, хэнэй түрүүлжэ, хэнэй һүүлтэжэ ябаһые абаһаар лэ ойлгоно. Мүрысөөнэй таблица июниин 22-то үнгэргэгдэһэн наадаанай дүнгөөр зохёогдоһон. Мүнөөдэрэй байдалаар хараад үзэхэдэ, һүүлшын хоёр һуури эзэлээд ябаһан Братскын «Сибиряк», Шэтын командануудай футболистнууд өөһэдынгөө стадионууд дээрэ Красноярскын «Автомобилист», Эрхүүгэй «Аэрофлот» командануудай футболистнуудтай наадаһан байгаа. Тиихэдэ талмайн эзэд айлшаар ерэгшэдээ 2:1 гэһэн аб адлихан тоотойгоор шүүгэз.

Нүгөөдэ команданууд хэр зэргэ наадажа гараба хаб гэхэдэ, энэ үдэр айлшаар ерэһэн хоёр лэ командын футболистнууд талмайн эзэдые шүүһэн байна. Мүрысөөнэй таблицада һүүлшын һууринуудай нэгые эзэлжэ абаһан Ангарскын «Старт» команда Томскын футболистнуудта айлшалһан байгаа. Тиихэдээ тэдэнэр талмайн эзэдые 0:1 гэһэн тоотойгоор шүүжэ гарахадаа, гурбан һуури дабшаа.

Хоёрдохи командань гэхэдэ, манай «Сэлэнгэ» болоно. Энэ үдэр Улаан-Үдын футболистнуудта Благовещенскын «Амур» команда айлшаар ерэһэн юм. «Амурай» футболистнууд энэ үдэр хэрзэгы, таагүй бүдүүлигээр наадажа, стадиондо суглараагшадай дура гутааһан байгаа. Тэрэ мүртөө Шэтэһээ ерэһэн наадаанай судья В. Михайлов гэгшэ эдэнэрэй бүдүүлиг аашые хаража байгаад, хэмжээ абаагүйнь харамтай. Тиин наадаанай дүүрэхын лэ тэндэ нэгэ бүмбэгэ «Сэлэнгын» ворота руу оруулагдажа, «Амурай» футболистнууд хоёр очко бэшүүлхэ болоһон байна. Өөрынгөө стадион дээрэ шүүгдэһэн «Сэлэнгэ» командын футболистнууд нэгэ һуури гэдэргээ сухариха баатай болобо.

Хэдэн наада өөрынгөө стадион дээрэ үнгэргэһэн Урда-Сахалинай «Сахалин» команда энэ үдэр Владивостогой «Луч» командатай наадаһан байгаа. Талмайн эзэд айлшадаа 2:0 тоотойгоор шүүжэ гарахадаа, мүрысөөнэй таблицада түрүү һуурияа эзэлһэн зандаа. Мүнөөдөө дүрбэдэхи һуурида гараһан Омскын «Иртыш» команда Прокопьевскын «Шахтёр» командые 2:0 тоотойгоор шүүхэдээ, нэгэ һуури урагшаа дабшаһан. Мүн Барнаулай «Динамо» Новосибирскын «Чкаловец» командые 2:1 тоотойгоор шүүбэ.

Арбан зургаан командануудай дунда энэ үдэр наадаһан футболистнууд сооһоо Хабаровскын СКА Петропавловск-Камчатский хотын «Вулкан» команданууд 90 минутын туршада 1:1 тоотойгоор тэнсэһэн байба. Тиигэжэ эдэнэртэ нэмэлтэ сагай үгтэхэдэ, талмайн эзэд 5:4 гэһэн тоотойгоор шүүжэ, нэгэ очко өөртөө бэшүүлээ.

Мүнөөдэр манай «Сэлэнгэ» ээлжээтэ наадаяа Эрхүүгэй «Аэрофлот» командатай үнгэргэхөөр тиишэ мордобо. Уншагшадай анхаралда июниин 28-най байдалаар мүрысөөнэй таблица толилогдобо.

Команданууд	Наадаа	Шүүгээ	Тэнсээ	Шүүгдээ	Бүмбэгэ		Очко
1. «Сахалин»	10	7	2	1	23:11	15:5	16
2. «Амур»	10	6	2	2	18:7	14:5	14
3. «Томлес»	10	6	0	4	21:15	16:11	12
4. «Иртыш»	10	5	1	4	23:18	10:6	11
5. «Сэлэнгэ»	10	5	0	5	17:17	9:7	10
6. «Динамо»	10	4	1	5	28:27	11:8	9
7. «Вулкан»	10	3	3	4	27:26	8:9	9
8. «СКА» (Х)	10	2	4	4	32:22	19:21	8
9. «Старт»	10	3	2	5	21:26	7:14	8
10. «Чкаловец»	10	3	1	6	22:23	12:14	7
11. «Автомобилист»	10	2	3	5	25:25	11:15	7
12. «Луч»	10	3	0	7	31:33	11:10	6
13. СКА (Шэтэ)	10	2	1	7	26:28	10:9	5
14. «Аэрофлот»	10	2	1	7	22:27	11:15	5
15. «Сибиряк»	10	2	1	7	15:19	3:9	5
16. «Шахтер»	10	1	2	7	17:24	6:14	4

АЖАГЛАЛТА: «Бүмбэгэ» гэһэн нэрэ доро үгтэһэн тоонуудые игэжэ ойлгохо: түрүүшынхинь — нэмэлтэ сагтайгаар оруулагдаһан бүхы бүмбэгэ. Хоёрдохинь — 90 минутын туршада сохигдожо оруулагдаһан бүмбэгэнүүдэй тоо.

ХҮНГЭН АТЛЕДҮҮДЭЙ ЗОНЫН МҮРЫСӨӨН

ВЛАДИВОСТОК. Хүнгэн атлетикээр Алас-Дурна зүгэй зонын түрүү һуури эзэлхын түлөө үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Буряадай АССР-эй суглуулагдамал команда хабаадалсаһан байгаа.

Мүрысөөнэй түрүүшын үдэр эрэшүүлэй дунда 100 метрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай нэгэдэхи курсын студент Александр Базаев дүрбэдэхи хүн фиништэ хүрэжэ ерэһэн байна. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Евдокия Ли хоёрдохи һуури эзэлжэ, 800 метрэй зайе 2 минута 17,2 секунда соо гаталба.

10.000 метрэй зайда үнгэргэгдэһэн урилдаанда Ивалгын гидромелиоративна техникумэй багша Валерий Дарбаков гурбадахи һуури эзэлээ. Тэрэ зайгаа 31 минута 04,2 секунда соо гаталһан байба. Мүн эрэшүүлэй дунда ядро түлхилгөөр, диск шэдэлгээр үнгэргэгдэһэн мүрысөөндэ Андрей Чебунин, Виктор Соснин гэгшэд түрүүшын һууринуудай нэгые эзэлэлсээ. 5000 метрэй зайда урилдаһан Гамильян Гафаров гурбадахи һуурида гараба.

Команданууд хоорондын дүн гаргахада, юһэн область, хизаар, автономито республиканууда командануудай дундаһаа Буряадай АССР-эй спортсменүүд табадахи һуури эзэлһэн байна.

Б. МИРОМАНОВ.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО
ХИЛЫН ГААНАҺАА

ОЛОНИИТЫН АНХАРАЛ ТАТАБА

Эдэ үдэрнүүдтэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэһэн ушарта дэлхэйн олониитэ анхаралаа ехээр хандуулжа, хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалгын аша үрэ ехэтэй дүнгүүдээр сэдьхэлээ хананги байһанаа мэдүүлнэ.

Американ телевиденеэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ элдэб шэглэлэй газетэнүүд түрүүшынгээ хуудаһануудта толилно. Совет, американ хүтэлбэрилэгшэдэй Сан-Клементедэ хэһэн уулзалгые, совет-американ шэнэ хэлсээнүүдые газетэнүүд үргэнөөр тунхаглана.

Л. И. Брежнев, Р. Никсон долоон хоногой турша соо хөөрэлдэхэдөө ,бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангаха хэрэгтэ шухала алхам хээ гээд «Нью-Йорк таймс» газетэ бэшэнэ.

«Буу зэбсэг бүтээн гаргалгые хороохо зорилготойгоор хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй ажал ябуулгаяа эдэбхижүүлхэ уялга абалган» Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерэлгын гол үрэ дүнгүүдэй нэгэниинь болоно гээд «Ньюсуик» журнал тэмдэглэнэ.

Ядерна дай зайсуулан сарахын тула агууехэ хоёр гүрэнэй баталан абаһан хэлсээнүүд туйлай ехэ удха шанартай гэжэ Болгариин «Отечествен фронт» бэшэнэ, Энэ мэдээсэл олон миллион хүнүүдэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэжэ, һанааень амаруулаа. Ядерна дай зайсуулан сараха тухай хэлсээн хүн түрэлтэнэй хуби заяанда түүхэтэ ушар болоно гээд газетэ мэдүүлнэ.

«Хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга бүгэдэ ниитын эб найрамдалай хэрэгтэ аша үрэ ехэтэй туһа нэмэри болоно», — гэжэ ГДР-эй «Берлинер цайтунг» газетэ бэшэнэ.

КПСС-эй XXIV съезд дээрэ абтаһан эб найрамдалта программа дүүргэхэ Ленинскэ эб найрамдалта политика бэелүүлхэеэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй США-да ошоходонь, түрүү үзэлтэй бүхы хүн түрэлтэн адаглан һонирхоһон байна гээд Венгриин «Непсава» тэмдэглэнэ. Энэ түүхэтэ хэрэг амжалтатай һайнаар дүүргэхэ байха гэһэн дэлхэйн арадуудай этигэл найдабари бүрин харюулагдаа гээд мүнөө хэлэжэ болоно.

Л. И. Брежневэй хани ёһоной уулзалга хэхэеэ США-да ерэлгэ бүхы дэлхэй дээрэ бата бэхи эб найрамдал хангахын түлөө, аюулгүй байдалай ба арадуудай хоорондохи харилсаа холбооной түлөө тэмсэлдэ совет гадаадын политикын түгэс илалта туйлаһые харуулаа гээд Чехословакиин «Руде право» газетэ мэдүүлнэ.

«Ядерна дай зайсуулан сараха совет-американ хэлсээн уласхоорондын харилсаанда түүхэтэ үе шата нээнэ»,—гэжэ ФРГ-гэй «Франкфуртер альгемайне» газетэ бэшэнэ.

«Үнгэрһэн долоон хоногой туршаа соо уласхоорондын харилсаандахи шэнэ хараа шэглэлэй үндэһэ һуури табигдаа», — гэжэ Италиин «Паэзе сера» тобшолол хэнэ. Совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй амжалтатайгаар үнгэрэлгэдэ Л. И. Брежнев ехэ туһа нэмэри хээ гээд газетэ тэмдэглэнэ.

Совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүд дэлхэйн арадуудай аша туһада харюусана гэжэ Бразилиин «Коррею да маньян», Ливанай «Аль-Баляг», Кениин «Дейли нейшн» газетэнүүд бэшэнэ.

(ТАСС).

ВАШИНГТОН

У. Роджерсын мэдүүлгэ

ТАСС

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, Президент Р. Никсонтэй хэһэн хөөрэлдөөнүүдэй дүнгүүдээр оидэ сэдьхэлээ ханабабди гэжэ США-гай гүрэнэй секретарь У. Роджерс журналистнуудтай хөөрэлдэхэдөө мэдүүлээ.

Ядерна дай зайсуулан сараха тухай СССР-эй, США-гай хоорондын хэлсээнэй шухала удха шанартай байһыень гүрэнэй секретарь тэмдэглээд, тэрэ хүсэ хэрэглэхэгүй гэхэ гү, али нэгэ нэгэндээ, мүн бусад оронуудта зүрюу харшаар хүсэ хэрэглэхэ заналта хэхэгүй гэжэ хоёр талын абаһан уялга болоно гээд хэлэбэ.

У .Роджерсын хэлэһэнэй ёһоор, хоёр ороной хүтэлбэрилэгшэдэй хөөрэлдөөнүүдэй үедэ баталагдаһан хэлсээн Европодохи аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар зүблөөнэй ябасада, мүн Европын гүрэнүүдэй зэбсэгтэ хүсэнүүдые, буу зэбсэг хороохо тухай хөөрэлдөөнүүдтэ «яһала һайн нүлөө үзүүлхэ» байна.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй, США-гай Президент Р. Никсонэй хоорондохи хөөрэлдөөнүүдэй үедэ туйлагдаһан юумэ американ арад дэмжэнэ гээд тоолохо үндэһэ баримтатайбди гэжэ США-гай гүрэнэй секретарь мэдүүлбэ.

ВАРШАВА

ПНР Австритай харилсаа холбоо тогтооно

ТАСС

Хоёр ороной хоорондо соёлой, эрдэм наукын харилсаа холбоо тогтоохо тухай Польшын, Австриин хоорондын эсэслэн баталалгын документнүүдые андалдан абалсалга ПНР-эй правительствын Президиумэй байшан соо болобо. ПНР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Петр Ярошевич, албанай хэрэгээр эндэ ерээд байһан Австриин федеральна канцлер Бруно Крейский хабаадаа.

НЬЮ-ИОРК

Шухала шиидхэбэри

ТАСС

Германиин Демократическа Республикые ООН-ой гэшүүндэ абахаар Генеральна Ассамблейдэ зууршалха тухай ООН-ой Аюулгүйн Соведэй абаһан шиидхэбэри айхабтар шухала удха шанартай гээд ГДР-һээ ООН-ой дэргэдэ саг үргэлжэ байдаг адаглагша Хорст Грунерт хэблэлдэ мэдүүлгэ хэхэдээ тэмдэглээ.

Энэ шиидхэбэри политическэ шэнжэ шанараараа, мүн уласхоорондын эрхын талаһаань абажа харахада, онсо шухала байна гэжэ тэрэ хэлэбэ. Тэрэ «хүйтэн дайнһаа» түгшүүрил һулаоуулга, уласхоорондын адли тэгшэ эрхэтэй харилсаа холбоон тээшэ хэгдэһэн хубилалтануудай оршон байдалда харюусана.

Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэри социалис оронуудай политикада, түгшүүрил һуларуулхын, уласхоорондын харилсаа холбоо тогтоохын тула Советскэ Союзай бэелүүлдэг эб найрамдалта политикада харюусана гэжэ Х. Грунерт онсолон тэмдэглээ.

Аюулгүйн Соведэй шиидхэбэри уласхоорондын үйлэ хэрэгүүдһээ ГДР-ые таһалан хүреэлхэ гэһэн һэдэлгын буруу һүрэһые элирхэйлэн гэршэлнэ гээд мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

БЕЛГРАД

СФРЮ-гэй Президиумэй заседани

ТАСС

СФРЮ-гэй Президиумэй заседани эндэ боложо, экономикын, гадаадын политикын, арадай оборонын зарим асуудалнуудые зүбшэн хэлсээ.

Союзна гүйсэдхэхэ вечэй түрүүлэгшын орлогшо, гадаадын хэрэгүүдээр союзна секретарь М. Минич аюулгүй байдалай ба харилсаа холбооной асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөөн дээрэ Югославиин хараа бодол тухай мэдээсэл заседани дээрэ хэбэ. Энэ хараа бодолыень СФРЮ-гэй Президиум һайшаагаа. Хельсинкидэ болоһон олон талын хабаадалгатай зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүдэй амжалтатайгаар дүүргэлгэ, ниитэевропын зүблөөнэй түрүүшын шатые байгша оной июлиин 3-да зарлаха тухай шиидхэбэри абалга Европо түбидэ аюулгүй байдал бэхижүүлхэ, харилсаа холбоо тогтоохо арга олгохо байна гэжэ СФРЮ-гэй Президиум сэгнэбэ.

Эб найрамдал бэхижүүлхэ, харилсаа холбоо тогтоохо хэрэгтэ ехэ нүлөө үзүүлхэ шиидхэбэринүүдые ниитэевропын зүблөөндэ хабаадагшад абаха аабза гэжэ заседанида хабаадагшад найдажа байһанаа мэдүүлээ.

ПАРИЖ

Дэлхэйн арадуудай һонирхол үүсхэнэ

ТАСС

Советскэ Союзай, Франциин хүтэлбэрилэгшэдэй хоорондохи зүбшэлэлгын хөөрэлдөөнүүд уласхоорондын байдалда шухала удха шанартай гээд Франциин хэблэл тэмдэглэнэ. СССР-эй, Франциин хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон хоёр арадай аша туһада, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай ба Европодохи, аюулгүй байдалай аша туһада амжалтатайгаар хүгжэжэ байна гээд газетэнүүд КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хани ёһоной уулзалга хэхэеэ Францида ерэһые бэшэнэ

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хани ёһоной уулзалга хэхэеэ Францида ерэлгэдэ зорюулжа, Франциин Түбэй телевидени тусхай дамжуулга хээ. Париждахи Орли гэжэ аэропорт дээрэ Л. И. Брежневэй бууһан тухай мэдээсэлые Франс Пресс агентство дары түргөөр дамжуулһан байгаа. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин ерэһые мэдээсэхын тула Франциин радиостанцинууд дамжуулгануудаа таһалдуулһан байха юм.

Л. И. Брежневэй Ж. Помпидутай уулзалга олониитын анхарал татана гээд «Юманите» газетэ тэмдэглэнэ. Энэ уулзалга совет-американ хөөрэлдөөнүүдэй һүүлээр, аюулгүй байдалай ба харилсаа холбоонуудай асуудалнуудаар ниитэевропын зүблөөнэй урда тээ болоо.

«Франци СССР хоёрой хоорондохи экономическа харилсаа һайн» гэжэ «Насьон» газетэ бэшээ.

«Совет-француз харилсаа холбоон ехэ удха шанартай гэжэ Франци тоолон, тэрэниие үргэдхэхые оролдоно», —гэжэ «Паризьен либере» тэмдэглэнэ.

СОФИ

СССР-тэй гүнзэгы талархал

ТАСС

«КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй албанай хэрэгээр США-да ерээд бусалга, тэндэ баталагдаһан хэлсээнүүд, хани ёһоной уулзалга хэхэеэ Парижда ерэлгэ, һаяхан ФРГ-дэ ошолго—эдэ бүгэдэ КПСС-эй XXIV съезд дээрэ абтаһан эб найрамдалта элитэ ехэ программын аша үрэ ехэтэй байһанай бодото гэршэ болоно, — гэжэ БКП-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, НРБ-гэй Гүрэнэй Соведэй Түрүүлэгшэ Т. Живков Араб социалис дэбжэлтэ (БАСС) гэдэг партиин нютагай хүтэлбэриин генеральна секретарь, Революционно командованиин Соведэй түрүүлэгшэ, Ирагай Республикын президент Ахмед Хасан Аль-Бакрай албанай хэрэгээр Болгарида ерээд байһанай хүндэлэлдэ үдэшын сайлалга дээрэ үгэ хэлэхэдээ мэдүүлээ. — Советскэ Союзай, США-гай хоорондохи харилсаанай һайжаржа байһыень дэмжэнэбди. Энэнь совет ба американ арадуудай, социалис оронуудай арадуудай, араб арадуудай, бүхы арадуудай аша туһада харюусана...»

КАИР

Совет түрүүшын фотовыставкэ

ТАСС

«Советскэ Союз уран һайханай фото-зурагта» гэһэн фотовыставкэ Египедэй ниислэл хотын түбэй выставкын залнуудай нэгэн соо нээгдээ

АРЕ-гэй культурын министр Юсеф Эс-Сибаи болон бусад тусхай тушаалтад выставкэ нээлгын баяр ёһололдо хабаадаба.

Совет фото-мэргэжэлтэдэй 350 зурагһаа бүридэһэн выставкэ Африка түбидэ түрүүшынхеэ эмхидхэгдээ.

«Энэ фотовыставкэ харахадаа. сэдьхэлээ ехээр хүдэлбэб»,—гэжэ Юсеф Эс-Сибаи һанамжа дурадхалай дэбтэртэ бэшээ. «Танай выставкэ дэлхэйн хүгжэлтэдэ, эб найрамдалай ба дэбжэлтын түлөө тэмсэлдэ СССР-эй арадуудай ехэ туһа нэмэри хэжэ байһыень элирхэйлэн харуулна», — гэжэ министр тэмдэглээ.

ОТТАВА

Албанай хэрэгээр аяншалгань дүүрэбэ

ТАСС

Индиин премьер-министр Индира Гандиин албанай хэрэгээр Канадада аяншалгань дүүрээ. Долоон хоногой турша соо эндэ байха үедөө И. Ганди Канадын премьер-министр П. Трюдотой хөөрэлдэжэ, хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбооной асуудалнуудые, уласхоорондын зарим асуудалнуудые зүбшэлһэн байна. Хөөрэлдөөгөө дүүргээд, И. Ганди Эхэ орондоо бусахаяа мордобо. Замдаа тэрэ зургаан часай турша соо Лондондо тогтохо юм.

Бангладешэй Арадай Республикын правительство Ороной һуралсалай ехэ заведени болохо Даккска хүгжэлтэдэ ехэ нүлөө үзүүлхэ залуу мэргэжэлтэдые арадай гэгээрэлэй хүгжэлтэдэ ехэ анхарал хандуулна. университет национальна экономико болон культурын бэлдэнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ниислэлэй университедэй байшан.

ТАСС-ай фотохронико.

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. Л. И. Брежневэй Франци ошоод байһан тухай материалнууд. «Зунай худалдаа наймаан»—түрүү бэшэг. «Буряадай АССР-эй 50 жэлэй ойе угтуулан» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. «Райком ба кадрнууд» — А. Пластининай статья «Паар—ургасын түшэг тулгуури» — В. Николаев, А. Стрелковой статья. Түрэл орондомнай.

Гурбадахи хуудаһанда. «Арадуудай эбтэй үетэй бүлэ» — тематическа.

Дүрбэдэхи хуудаһанда. Хилын сана. Элдэб һониной дээжэ. Шэнэ номууд.

СЭНХИР ЭКРАН

ХОЁРДОХИ ПРОГРАММА
Улаан-Үдэ харуулна:
13.00—Үхибүүдтэ—«Варвара краса—длинная коса» гэжэ уран һайханай фильм харуулагдаха. 14.30 — Концерт.

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА
«Орбита» харуулна:
15.05 — Һүүлэй һонин. 15.15—Үнгэтэ телевидени. «Дактари» — США-гай телевизионно уран һайханай фильм. 11-дэхи сери. «Встречи в лесу». 16.00 — Үнгэтэ телевидени. «Угалзанууд». 16.30—«Время»—мэдээсэлэй программа. Нухэр Л. И. Брежневэй Франци ошоод байһан тухай. 17.30—19.00 — Забһарлаа.

Улаан-Үдэ харуулна:
20.00—Телепанорама (хоёр хэлэн дээрэ дамжуулагдаха). 20.35 — Буряадай АСС-эй 50 жэлэй ойдо. «Түрэл нютагаархид».

Редактор Ц. Ц. ЦИБУДЕЕВ.

 ● Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР. Н-00527. Заказ № 00444